

Edictum contra Origenem

Λόγος τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως Ἰουστινιανοῦ καταπεμφθεὶς πρὸς Μηναῖν τὸν ἀγιώτατον καὶ μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς εὐδαίμονος πόλεως καὶ πατριάρχην κατὰ Ὁριγένους τοῦ δυσσεβοῦς καὶ τῶν ἀνοσίων αὐτοῦ δογμάτων

Ἡμῖν μὲν ἀεὶ σπουδὴ γέγονέ τε καὶ ἐστὶ τὸ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀμώμητον πίστιν τῶν Χριστιανῶν καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ἀγιωτάτης τοῦ θεοῦ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἀτάραχον διὰ πάντων φυλάττεσθαι καὶ ταύτην πρώτην τῶν ἄλλων τὴν φροντίδα τιθέμεθα. δι' ἧς καὶ τὴν ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ βασιλείαν ἡμῖν ὑπὸ θεοῦ παραδεδόσθαι καὶ φυλάττεσθαι πεπιστεύκαμεν καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πολιτείας ὑποτάττεσθαι· δι' ἧς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἔλεος ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος εὐρεῖν ἐλπίζομεν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ ὁ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πολέμιος διαφόρους ἐφευρίσκει προφάσεις, δι' ὧν σπουδάζει λωβᾶσθαι ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς, ἀλλ' οὖν ἡ τοῦ θεοῦ φιλανθρωπία τὴν ἐκείνου καταργουσα πονηρίαν καὶ τοὺς ἐναντίους διελέγχουσα οὐ συγχωρεῖ τὴν ἰδίαν καταβλάπτεσθαι ἢ σκορπίζεσθαι ποίμνην. ταῦτα δὲ ἡμῖν εἴρηται, ἐπεὶ ἦλθεν εἰς ἡμᾶς ὡς τινες μὴ ἔχοντες κατὰ νοῦν τὸν τοῦ θεοῦ φόβον μηδὲ τὴν τῶν ὀρθῶν δογμάτων διάκρισιν ἐπιστάμενοι, δι' ἧς πᾶς ὁ γινώσκων τὴν ἀλήθειαν σώζεται, καταλείψαντες τὰς θείας γραφὰς καὶ τοὺς ἀγίους πατέρας, οὓς ἡ καθολικὴ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία διδασκάλους ἔχει καὶ δι' ὧν πᾶσα μὲν πανταχοῦ αἵρεσις ἀπελήλαται, ἡ δὲ ὀρθόδοξος πίστις σεσαφηνίσται, Ὁριγένους τε καὶ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ἀρειανικῶν καὶ Μανιχαϊκῶν αὐτοῦδογμάτων ἀντιποιοῦνται, δι' ὧν ἐκεῖνος εἰς βόθρον ἐνέπεσεν. οἱ δὲ τοιοῦτοι πῶς δύνανται Χριστιανοῖς συναριθμεῖσθαι προσώπου ἀντιποιοῦμενοι τὰ Ἑλλήνων καὶ Μανιχαίων 70 καὶ Ἀρειανῶν καὶ τῶν ἄλλων αἰρετικῶν σπουδάσαντος παραδοῦναι; ὅστις πρὸ πάντων εἰς αὐτὴν τὴν ἀγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα βλασφημίας ἐτόλμησεν εἰπεῖν τὸν μὲν πατέρα μείζονα εἶναι τοῦ υἱοῦ, τὸν δὲ υἱὸν τοῦ ἀγίου πνεύματος, τὸ δὲ ἅγιον πνεῦμα τῶν ἄλλων πνευμάτων. προστέθεικε δὲ καὶ τοῦτο τῇ ἑαυτοῦ ἀσεβείᾳ εἰπὼν μηδὲ τὸν υἱὸν δύνασθαι τὸν πατέρα ἰδεῖν μηδὲ τὸ ἅγιον πνεῦμα τὸν υἱόν, καὶ ὅτι ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίσματα εἰσι, καὶ ὅπερ ἡμεῖς ἐσμὲν πρὸς τὸν υἱόν, τοῦτο ὁ υἱὸς ἐστὶ πρὸς τὸν πατέρα. προστίθησι δὲ ταῖς ἑαυτοῦ βλασφημίαις καὶ τοῦτο ἐν τῷ Περὶ ἀρχῶν αὐτοῦ [πρώτῳ] λόγῳ ἐπ' αὐτῆς λέξεως εἰπὼν οὕτως ἐν τῇ ἐπινοουμένῃ ἀρχῇ τοσοῦτον ἀριθμὸν τῷ βουλήματι αὐτοῦ ὑποστήσαι τὸν θεὸν νοερῶν οὐσιῶν ὅσον ἡδύνατο διαρκέσαι· πεπερασμένην γὰρ εἶναι καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ λεκτέον καὶ μὴ προφάσει εὐφημίας τὴν περιγραφὴν αὐτῆς περιαιρετέον. ἐὰν γὰρ ἄπειρος ἡ θεία δύναμις, ἀνάγκη αὐτὴν μηδὲ ἑαυτὴν νοεῖν· τῇ γὰρ φύσει τὸ ἄπειρον ἀπερίληπτον. πεποίηκε τοίνυν τοσαῦτα ὧν ἡδύνατο περιδράξασθαι καὶ ἔχειν αὐτὰ ὑπὸ χεῖρας καὶ συγκροτεῖν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν, ὡσπερ καὶ τοσαύτην ὕλην κατεσκεύασεν ὅσην ἡδύνατο κατακοσμήσαι. ποίαν ταύτης μείζονα βλασφημίαν κατὰ τοῦ θεοῦ προενεγκεῖν Ὁριγένους ἡδύνατο ὁ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγίας τριάδος βαθμοὺς ἐπινοήσας πολυθείαν καὶ ἐντεῦθεν εἰσάγειν βουλόμενος, καὶ αὐτὴν δὲ τοῦ θεοῦ τὴν δύναμιν περιγραφτὴν εἶναι τερατευόμενος; κάκεῖνο δὲ τὸ πάσης δυσσεβείας ἀνάμεστον τῆς αὐτοῦ ἐστὶ μυθολογίας τὸ λέγειν ὅτι πάντα τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη συναϊδιά ἐστὶ τῷ θεῷ, καὶ ὅτι τῶν λογικῶν τὰ ἀμαρτήσαντα καὶ διὰ τοῦτο ἐκπεσόντα τῆς ἐν οἷς ἦσαν καταστάσεως κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων τιμωρίας χάριν σώμασιν ἐνεβλήθη καὶ καθαιρόμενα πάλιν ἀνάγονται ἐν ἧι πρότερον ἦσαν καταστάσει παντελῶς

ἀποτιθέμενα τὰ σώματα καὶ πάλιν ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου καὶ πλεονάκις διαφόροις ἐμβάλλονται σώμασι πρὸς τιμωρίας, ὑποτίθεται δὲ καὶ διαφόρους κόσμους συστήναι τε καὶ συνίστασθαι τοῦτο μὲν παρελθόντας, τοῦτο δὲ μέλλοντας. καὶ τίς οὕτως ἐστὶν ἡλίθιος ὅστις τῶν τοιούτων ἀκούων οὐ φρίξει τὴν διάνοιαν διὰ τὴν τῆς ἀσεβείας ὑπερβολὴν; τίς δὲ οὐκ ἂν βδελύξεται τὸν μανέντα Ὀριγένην τοιαύτας πλασάμενόν τε καὶ ἐγγράφως ἐκθέμενον κατὰ θεοῦ βλασφημίας; ἄστινας ὡς πᾶσι Χριστιανοῖς ἀπηγορευμένας καὶ προφανῆ τῆς δυσσεβείας ἐχούσας τὸν ἔλεγχον περισσὸν ἐνομίσαμεν ἀντιρρήσεως ἀξιῶσαι. εἰ τοίνυν ἅπαντες αἰρετικοὶ ἐπὶ ἐνὸς τυχόν ἢ δευτέρου δόγματος παρατροπῆι ἐκβέβληνται τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ὑποβληθέντες ἀναθέματι μετὰ τῶν ἰδίων δογμάτων, τίς ὅλως Χριστιανῶν ἀνέξεται Ὀριγένους τε καὶ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ἀντιποιεῖσθαι τοῦ τοσαύτας μὲν εἰρηκότος βλασφημίας, πᾶσι δὲ σχεδὸν αἰρετικοῖς τοσαύτην ὕλην ἀπωλείας παρασχομένου καὶ διὰ τοῦτο καὶ παρὰ τῶν ἀγίων πατέρων ἔκπαλαι ὑπὸ ἀνά 72 θεμα γενομένου μετὰ τῶν μυσαρῶν αὐτοῦ δογμάτων; εἰ γὰρ καὶ δοίη τις τὸν θεομάχον Ὀριγένην, ὅπερ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις αἰρετικοῖς εὐρίσκεται, ἀναμίξαι τινὰ τοῖς πονηροῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν ἐκ τῶν ὀρθῶν δογμάτων, ταῦτα οὐκ ἴδια ἐκείνου καθέστηκεν, ἀλλὰ τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ὑπάρχει. καὶ τοῦτο δὲ αὐτὸ κακούργως ἐκεῖνος καὶ πρὸς ἀπάτην τῶν ἀπλουστέρων ἐμηχανήσατο. ταῖς γὰρ τῶν Ἑλλήνων μυθολογίαις ἐντραφεῖς καὶ ταύτας ἐπεκτεῖναι βουλόμενος ἐσχηματίσατο τὰς θείας δῆθεν ἐρμηνεύειν γραφάς, ἵνα τούτῳ τῷ τρόπῳ τὰ ἑαυτοῦ μυσάρὰ δόγματα τοῖς τῶν θείων γραφῶν ὑπομνήμασιν ἀναμίξας κακοήθως τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Μανιχαϊκὴν αὐτοῦ πλάνην καὶ Ἀρειανικὴν μανίαν εἰσαγάγη καὶ τοὺς μὴ ἠκριβωμένους τὰ τῆς θείας γραφῆς δυνηθῆι δελεάσαι. τί γὰρ ἕτερον παρὰ τὰ Πλάτωνι εἰρημένα τῷ τὴν Ἑλληνικὴν μανίαν πλατύναντι Ὀριγένους ἐξέθετο; ἢ παρὰ τίνος ἑτέρου Ἄρειος λαβῶν τὴν οἰκείαν συνεγράψατο νόσον ὁ πρὸς ὄλεθρον τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς εἰς τὴν ἀγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα βαθμοὺς ἐπινοήσας; ἐν τίνι δὲ οὗτος τοῦ Μανιχαίου ἀπολιμπάνεται ὁ λέγων τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς διὰ ἁμαρτίας τοῖς σώμασι τιμωρίας χάριν ἐμβληθῆναι, ὡς δὴ πρῶτον μὲν νόσας οὖσας καὶ ἀγίας δυνάμεις, ἔπειτα κόρον λαβούσας τῆς θείας θεωρίας καὶ πρὸς τὸ χεῖρον τραπέισας καὶ διὰ τοῦτο τῆς τοῦ θεοῦ ἀγάπης ἀποψυγείσας καὶ ἐντεῦθεν ψυχὰς ὀνομασθείσας καὶ τιμωρίας χάριν τοῖς σώμασιν ἐμβληθείσας; ὅπερ καὶ μόνον ἱκανὸν ἦν εἰς τελείαν αὐτοῦ κατάκρισιν οἷα τῆς Ἑλληνικῆς ὑπάρχον δυσσεβείας. τοῦ γὰρ θεοῦ εἰπόντος 20ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν 20 εὐρίσκεται κατὰ τοὺς ἐκείνου ματαίους λόγους σῶμα μόνον δίχα ψυχῆς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν γενόμενον τοῦ θεοῦ, ἐὰν ὅλως προυπῆρχε ψυχὴ καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι τὸ σῶμα ἐνεβλήθη ἢ κατηγγίσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ἀνάγκη πᾶσα τοῦ λέγειν καὶ αὐτὸν τὸν θεὸν τὸν τοῦ ἀνθρώπου δημιουργὸν σῶμα ὑπάρχειν ὡς τὸ σῶμα κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἰδίαν ποιησάμενον. πῶς δὲ δύναται εἰκὼν εἶναι τοῦ ἀσωμάτου τὸ σῶμα; δι' ὃ μὴ γένοιτο τούτοις Χριστιανοὺς συνθέσθαι. εἰ δὲ κατὰ τὴν Ὀριγένους βλασφημίαν προυπῆρχον αἱ ψυχαὶ καὶ διὰ τὸ ἁμαρτῆσαι αὐτὰς τιμωρίας χάριν εἰς τὰ σώματα κατεπέμφθησαν, ἵνα παιδευθεῖσαι σωφρονήσωσιν, ἐχρῆν αὐτὰς μηκέτι ἁμαρτάνειν. εἰ γὰρ πρὸς κόλασιν τῇ ψυχῇ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐδόθη τὸ σῶμα, ὥστε αὐτὴν ὀδυνωμένην παιδευθῆναι πρὸς τὸ τιμᾶν τὸν θεόν, πῶς συνεργεῖ καὶ συναγωνίζεται αὐτῇ τὸ σῶμα πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν; δεσμοὶ γὰρ καὶ φυλακαὶ καὶ πέδαι καὶ συντόμως εἰπεῖν τὰ τοιαῦτα ἐφεκτικὰ τοῦ ἀδικεῖν καὶ τοῦ ἁμαρτάνειν τοῖς κολαζομένοις γίνονται. οὐ γὰρ ὅπως ὁ ἁμαρτήσας πλέον ἁμαρτήσῃ, συνεργὸς αὐτῷ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ὁ δεσμὸς δίδεται, ἀλλ' ὅπως παύσῃται τοῦ ἁμαρτάνειν διὰ τῶν δεσμῶν βασανιζόμενος. πρόδηλον τοίνυν ὅτι οὐ διὰ σωφρονισμὸν προλαβουσῶν ἁμαρτιῶν τοῖς σώμασιν ἐνεβλήθησαν αἱ ψυχαὶ κατὰ τοὺς ἐκείνου λήρους, ἀλλὰ κατὰ ταυτὸν ὁ

θεός τό τε σῶμα τήν τε ψυχὴν, τουτέστι τέλειον τὸν ἄνθρωπον ἐδημιούργησεν. ὅθεν τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡμῖν πεπραγμένων εἴτε ἀγαθῶν εἴτε φαύλων τὴν ἀνταπόδοσιν ἀναμένομεν. 74 τοῦτο γὰρ ἡμῖν παραδίδωσιν καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος λέγων ὅτι 20πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον20. προσέχειν τοίνυν δεῖ τοῖς τοῦ ἀποστόλου ῥήμασιν ὅτι οὐκ εἶπε κομίζεσθαι δεῖν τὸν κρινόμενον πρὸς ἃ ἔπραξε πρὸ τοῦ σώματος ἀλλὰ διὰ τοῦ σώματος. εἰ δὲ ἐπὶ μόνοις τοῖς διὰ τοῦ σώματος κολάζεται ἄνθρωπος παρὰ τοῦ κρίνοντος τὴν γῆν ἢ τῆς δεούσης ἀξιοῦται τιμῆς, μνήμη δὲ οὐδεμίας προγενεστέρων ἀμαρτημάτων, δηλὸν ὅτι οὐ προυπάρχουσι τῶν σωμάτων αἱ ψυχαί· εἰ γὰρ προυπῆρχον, εἶπεν ἂν ὁ ἀπόστολος, ὡσπερ τὰ διὰ τοῦ σώματος, οὕτως καὶ τὰ πρὸ τοῦ σώματος. ὅτι δὲ αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ νοεραὶ τε καὶ λογικαὶ τυγχάνουσι, τῶν ὁμολογουμένων ἐστίν, ὅπερ οὐδὲ τοὺς Ὀριγένους ἀντιποιοιμένους νομίζομεν ἀπαρνεῖσθαι. εἰπάτωσαν τοίνυν οἱ τὰ Ὀριγένους φρονοῦντες· αἱ ψυχαὶ αἱ αὐτῶν, εἴγε ἄρα καθὼς λέγουσι, προυπῆρχον τῶν σωμάτων, πρὶν ἢ ἐν τοῖς σώμασιν εἰσέλθωσιν, ἐν ποίᾳ τάξει ὑπῆρχον ἢ τί διεπράττοντο; ἐχρῆν γὰρ αὐτὰς εἰδέναι ποῦ ἦσαν, εἰ προῆσαν, καὶ πῶς ἐνταῦθα παρεγένοντο. εἰ δὲ τοῦτο αὐτοῖς ἀμήχανόν ἐστι λέγειν ὡς τῆς ἀληθείας μὴ οὔσης, δηλὸν ὅτι μῦθοι τὰ κατ' αὐτοὺς ὑπάρχουσιν. ἴσως δὲ ἐροῦσιν ὅτι μετὰ τὸ εἰσελθεῖν τὰς ψυχὰς ἐν τοῖς σώμασι τότε δύνανται διακρίνειν τε καὶ γινώσκειν τὰ πραττόμενα παρ' αὐτῶν. εἰ δὲ τοῦτο εἴπωσιν, εὐρίσκεται τὸ σῶμα κατὰ τοὺς αὐτῶν ματαίους λόγους τιμιώτερον τῆς ψυχῆς οἷα χαριζόμενον αὐτῇ τὸ νοερὰν τε καὶ λογικὴν γενέσθαι· ἀλλὰ τὸ λέγειν τοῦτο πάσης ἐστὶν ἀνοίας καὶ ἀτοπίας μεστόν. διὰ τί δὲ ὅλως, εἶπερ, ὡς λέγουσιν, προυπῆρχεν ἡ ψυχή, μαθήσεώς τινος ἢ διδαχῆς δέεται ἐν τῷ σώματι γενομένη κατὰ μικρὸν εἰσαγομένη καὶ προκόπτουσα εἰς τὰ μείζονά τε καὶ τελειότερα; εἰ γὰρ προῆν, καὶ ἐγίνωσκεν ἂν τὰ συμφέροντα μηδεμιάς μαθήσεως δεομένη καὶ ὡς ἐν γνώσει τυγχάνουσα διωρθοῦτο ταῖς ἐπιμελείαις καὶ εἰ τὸ πταῖσμα ἐγίνωσκεν, οὐκ ἐδιδάσκετο ὡς προεπισταμένη. εἰ δὲ διδάσκεται ὡς ἀγνοοῦσα, οὐ προήδει· εἰ δὲ οὐ προήδει, οὐ προῆν. ἀλλὰ δηλὸν ὅτι οὐ προῆν. τῆς γὰρ γενέσεως ἡμῶν αἰτιός ἐστι μόνος ὁ θεός, ὅστις καθὼς οὐκ ὄντας ἡμᾶς ἐποίησεν, οὕτως καὶ γενομένους σώζει τῇ ἰδίᾳ χάριτι, ἐὰν ἄξιοι καὶ ἐπιτήδειοι φανώμεν. ὁ θεός γὰρ εἰπὼν 20ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν20 ἀμφοτέρα κατὰ ταυτὸν ἐδημιούργησε, τουτέστι σῶμά τε πλάσας καὶ ψυχὴν νοερὰν τε καὶ λογικὴν δημιουργήσας. ἅμα γὰρ σῶμα ἔπλασεν ὁ θεός καὶ τὴν ψυχὴν ἐδημιούργησε τέλειον τὸν ἄνθρωπον ἀποτελέσας· οὐδὲ γὰρ σῶμα χωρὶς ψυχῆς οὐδὲ ψυχή χωρὶς σώματος ἄνθρωπος. εἰ δὲ προυπῆρχεν ἡ ψυχή, καθὼς Ὀριγένης ληρεῖ, τίνος ἔνεκεν ὁ ἀγιώτατος προφήτης Ζαχαρίας εἶπε 20πλάσσω πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ20; εἰ γὰρ προῆν, ἔδει μᾶλλον εἰπεῖν καταγγίζων ἢ καταπέμπων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ· νῦν δὲ λέγων ὁ προφήτης 20πλάσσω20 δείκνυσιν ὅτι ὡσπερ τὸ σῶμα, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν οὐ προυπάρχουσαν ἐποίησεν ὁ θεός τῇ ἰδίᾳ δυνάμει αὐτοῦ καὶ ἀγαθότητι. καθὼς οὖν εἴρηται, τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ θεοῦ γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον καὶ τοῦ θεοῦ ἐμφυσήματος ἀξιοθῆναι δηλοῖ μὴ μόνον νοερὰν καὶ λογικὴν, ἀλλὰ καὶ ἀθάνατον τὴν ψυχὴν δημιουργηθῆναι 76 πρὸς τὸ ἄρχειν πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ποιημάτων. τοῦτο γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ εἰρημένον τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ περὶ τῆς ψυχῆς, τὴν ἐκ θεοῦ καὶ θείαν καὶ τῆς ἄνωθεν εὐγενείας μετέχουσαν, οὐχ ὡς τινες φανταζόμενοι λέγουσι, τῆς θεικῆς οὐσίας ὑπάρχουσαν τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ὡς διὰ τοῦ ἐμφυσήματος τοῦ θεοῦ γενομένην καὶ χάρισμα παρ' αὐτοῦ λαβοῦσαν τοῦ νοερὰν καὶ λογικὴν καὶ ἀθάνατον εἶναι καὶ μὴ συναποθνήσκειν τῷ σώματι καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀλόγων ζώων, ἀλλὰ κατὰ χάριν μετέχειν τῆς ἄνωθεν εὐγενείας, τουτέστιν ἀθανασίας. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως

πατριάρχης ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ λόγῳ τῷ εἰς τὴν κτίσιν· λέγει γὰρ οὕτως 20καὶ ἐνεφύσησε20, φησίν, 20εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν20. ἐνταῦθα τινὲς τῶν ἀγνωμόνων ἐξ οἰκείων λογισμῶν κινούμενοι καὶ οὐδὲν θεοπρεπὲς ἐννοοῦντες οὔτε τὴν συγκατάβασιν τῶν ῥημάτων λογιζόμενοι λέγειν ἐπιχειροῦσιν ὅτι ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ οὐσίας ἐστὶν ἡ ψυχὴ. ὦ τῆς μανίας, ὦ τῆς παραφροσύνης. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ πατὴρ περὶ τῶν προκειμένων· σκόπει δὲ ὅτι περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν ἐπὶ γῆς ποιημάτων εἶπεν ὁ θεὸς 20γεννηθήτω20 καὶ 20ἐξαγαγέτω ἡ γῆ, καὶ ἐγένετο20· περὶ δὲ τοῦ ἀνθρώπου λέγει 20ποιήσωμεν ἄνθρωπον20 καὶ οὐ μόνον 20ποιήσωμεν20, ἀλλὰ καὶ 20κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν20 καὶ λαβῶν 20χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς20 ταῖς ἰδίαις χερσὶν 20ἔπλασε20 τὸν ἄνθρωπον 20καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν20. ἐντεῦθεν τοίνυν ἔστιν ἰδεῖν πῶς ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον τιμώτερον ἐποίησε τῶν ἄλλων ἀπάντων τῶν ἐπὶ γῆς κτισμάτων. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα λόγῳ εἶπε, καὶ ἐγένετο· τὸν δὲ γε ἄνθρωπον, καθὼς εἴρηται, αὐτὸς ταῖς ἰδίαις χερσὶ κατὰ τὴν θείαν γραφὴν ἐδημιούργησε. πάντα δὲ τὰ γενόμενα ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπέταξε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ γενομένῳ ἐν τῇ ἕκτῃ ἡμέρῃ, ἵνα πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κτισμάτων ἤδη προγεγονότων καὶ ἐτοιμασθέντων αὐτῷ δεσπόζη αὐτὸς ὑπὸ τοῦ πλάστου δεσποζόμενος. τοῦτο δὲ ἡμᾶς διδάσκει καὶ ὁ ἐν ἀγίοις θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὴν νέαν κυριακὴν· λέγει γὰρ ταῦτα οὕτω τι πρῶτον ἐν ἡμέραις ἀριθμεῖται καὶ δεῦτερον καὶ τρίτον καὶ τὰ ἐξῆς ἄχρι τῆς ἐβδόμης καὶ καταπαυσίμου τῶν ἔργων ἡμέρας, αἷς καταμερίζεται τὰ γινόμενα λόγοις ἀρρήτοις τασσόμενα καὶ οὐκ ἀθρόως ἀναδιδόμενα τῷ πάντα δυνατῷ λόγῳ, οὗ καὶ τὸ νοῆσαι μόνον καὶ εἰπεῖν ἔργον ἐστὶ παριστάμενον. εἰ δὲ τελευταῖος ὁ ἄνθρωπος ἀνεδείχθη, καὶ ταῦτα χειρὶ θεοῦ καὶ εἰκόνι τετιμημένος, θαυμαστὸν οὐδέν· ἔδει γὰρ ὥσπερ βασιλεῖ προουποστῆναι τὰ βασίλεια καὶ οὕτως εἰσαχθῆναι τὸν βασιλέα πᾶσιν ἤδη δορυφορούμενον. εἰ τοίνυν κατὰ τὴν τοῦ θεολόγου Γρηγορίου διδασκαλίαν τελευταῖος ὁ ἄνθρωπος ἀνεδείχθη, καὶ ταῦτα χειρὶ θεοῦ καὶ εἰκόνι τετιμημένος, καὶ πάντα παρὰ τοῦ θεοῦ αὐτῷ προητοιμάσθη, ὥσπερ βασιλεῖ προουφίσταται τὰ βασίλεια, καὶ οὕτως εἰσῆχθη παρὰ θεοῦ ὡς βασιλεὺς πᾶσιν ἤδη δορυφορούμενος, πῶς λέγουσιν οἱ κατὰ τὸν Ὠριγένην παραφρονοῦντες ὅτι προουπάρχουσαι αἱ ψυχαὶ διὰ ἁμαρτίας ἐν σώμασι καταπέμπονται ὀφεί 78 λουσαι δίκας ὑποσχεῖν τῶν πρώην ἡμαρτημένων; τὸ ἔμπαλιν γὰρ ὁ ἐν ἀγίοις Γρηγόριος καὶ ὕστερον πάντων λέγει τὸν ἄνθρωπον γεγενῆσθαι καὶ τιμηθῆναι ὑπὸ θεοῦ καὶ βασιλεύειν τῶν ἐπὶ γῆς πάντων, ὅπερ τιμωρίας μὲν οὐκ ἔστι, πάσης δὲ τὸ ἐναντίον προνοίας καὶ εὐεργεσίας ἔνδειξις ὑπάρχει. σύμφωνα δὲ τοῖς τοῦ θεολόγου Γρηγορίου καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης ἡμᾶς διδάσκει ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ λόγῳ τῷ εἰς τὴν κτίσιν λέγων οὕτως ἀλλ' ἴσως εἶποι τις ἄν· καὶ τίνοσ ἐνεκεν εἰ τιμώτερον ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, τὸ ἔλαττον πρῶτον δημιουργεῖται καὶ τότε τὸ μείζον καὶ ὑπερέχον; οὐχ ὀραῖς, ἀγαπητέ, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς κτίσεως τὸ αὐτὸ τοῦτο γέγονεν; ὥσπερ γὰρ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ ἡλῖος καὶ σελήνη καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐδημιουργήθη καὶ μετὰ ταῦτα πάντα ὁ ἄνθρωπος ὁ τούτων πάντων τὴν ἀρχὴν μέλλων ἐγχειρίζεσθαι, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ διαπλάσει τοῦ ἀνθρώπου πρότερον τὸ σῶμα πλάττεται καὶ τότε ἡ ψυχὴ ἡ τιμιωτέρα. ὃν γὰρ τρόπον τὰ ἄλογα τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν μέλλοντα εἶναι χρήσιμα πρὸ τοῦ ἀνθρώπου δημιουργεῖται, ἵνα ἐτοίμη ἔχη τὴν ὑπηρεσίαν ὁ μέλλων τῆς τούτων χρείας ἀπολαύειν, οὕτω καὶ τὸ σῶμα πρὸ τῆς ψυχῆς δημιουργεῖται, ἵνα ἐπειδὴν κατὰ τὴν ἀπόρρητον αὐτοῦ σοφίαν ἡ ψυχὴ παραχθῇ, ἔχη τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἐπιδείκνυσθαι διὰ τῆς τοῦ σώματος κινήσεως. Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἐπιδειξάτωι τοῖς ἀκροωμένοις ὅτι τὰ αὐτὰ τοῖς ἀγίοις πατράσι φθεγγόμεθα πανταχοῦ τὴν τῶν ψυχῶν προὔπαρξιν ἀναιροῦσιν· πάλιν δὲ τῆς ἀγίας λεγούσης

γραφῆς περὶ τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας 20εὐλόγησεν αὐτούς ὁ θεὸς καὶ εἶπεν· αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς²⁰, πῶς ἄρα εἰ προυπῆρχον αἱ ψυχαὶ τῶν σωμάτων, ἔμελλε κατὰ τὴν θείαν πρόσταξιν αὐξάνεσθαι καὶ πληθύνεσθαι τὰ προυπάρχοντα κατὰ τοὺς ἐκείνων μύθους; καὶ πῶς εἶχεν ὁ θεὸς εὐλογῆσαι τὰς ψυχὰς ταῖς ἀμαρτίας ἤδη ὑποπεσούσας εἰς τὸ αὐξηθῆναι τε καὶ πληθυνθῆναι; ἀμαρτήσασαι γὰρ αἱ ψυχαὶ κατάρας μᾶλλον ἢπερ εὐλογίας ἔτυχον ἄξια. εἰ δὲ προυπῆρχον αἱ ψυχαὶ ἐν ἑτέροι τάξει ὑπάρχουσαι κατὰ τοὺς Ὀριγένους μύθους, διὰ τί μόνον τὸν Ἀδάμ ἔπλασεν ὁ θεός; ἄρα μόνον ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀδάμ τότε ἦν ἀμαρτήσασα καὶ διὰ τοῦτο ἐν σῶμα ἔπλασεν ὁ θεός; εἰ γὰρ ἦσαν πρὸ τούτου καὶ ἄλλαι ψυχαί, ἔδει καὶ ἄλλα σώματα ἅμα πλασθῆναι ὑποδεχόμενα τὰς ψυχὰς. πῶς δὲ ἡ ἀμαρτήσασα κατὰ τοὺς αὐτῶν λόγους ψυχὴ καὶ διὰ τιμωρίαν εἰς σῶμα βληθεῖσα εἰς τὸν παράδεισον τῆς τρυφῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἐτέθη; εἰ γὰρ διὰ τιμωρίαν σῶματι ἐνεβλήθη, οὐκ ἐν παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἀλλ' ἐν κολάσεως ἂν ἀπετίθετο τόπω. τοσοῦτον δὲ ὁ θεὸς ἠγάπησε τὸν ἄνθρωπον, ὃν μετὰ πάντα τὰ δημιουργήματα ἔπλασεν, ὅτι καὶ μετὰ τὸ παραβῆναι αὐτὸν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐντολὴν καὶ διὰ τοῦτο ἐκβληθῆναι τοῦ παραδείσου αὐξανομένου τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων καὶ πληθυνομένης τῆς ἀμαρτίας διὰ τὸ ἐγκεῖσθαι τὴν διάνοιαν τῶν ἀνθρώπων ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ χεῖρονα οὐ περιεῖδεν ὁ θεὸς ὡς ἀγαθὸς τὸ ἴδιον πλάσμα, ἀλλὰ διαφοροῖς ἐνουθέτησε τρόποις τοῖς ὑπὸ τῆς ἀγίας δηλουμένοις γραφῆς. ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ δεινότεροις τοῖς ἀρρωστήμασι μείζονος ἐδεόμεθα καὶ τῆς θεραπείας, αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ λόγος, ὁ εἷς, τουτέστι τὸ ἐν πρόσωπον, τῆς ἀγίας τριάδος, διὰ τὴν ἑαυτοῦ 80 φιλανθρωπίαν ἄνθρωπος γίνεται μένων θεὸς μηδὲ τὴν θεικὴν αὐτοῦ οὐσίαν ἀλλοιώσας εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μηδὲ τὴν ἀνθρωπίνην [αὐτοῦ οὐσίαν] εἰς τὴν θεικὴν μεταβαλὼν καὶ ἔστιν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἐν ἑκατέραις ταῖς φύσεσιν ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαίρετως γνωριζόμενος. μείνας γὰρ ὅπερ ἦν, γέγονεν ὅπερ οὐκ ἦν, καὶ τὸν ὀφειλόμενον παρ' ἡμῶν θάνατον ἐκ τῆς διὰ τὴν παράβασιν κατακρίσεως ἐν τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ ἀναδεξάμενος ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς τοῦ αἰωνίου θανάτου ²⁰ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων²⁰ γενόμενος καὶ ²⁰πρωτότοκος²⁰ ἀναστὰς ²⁰ἐκ νεκρῶν²⁰ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἡμᾶς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, καθὼς ἡμᾶς ἐκδιδάσκει ἡ ἀποστολικὴ παράδοσις. εἰ γὰρ καὶ τὴν ἀρχὴν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις διὰ τὴν παρακοὴν ἔστερήθη τοῦ παραδείσου, ἀλλ' ὅμως, ὡς εἴρηται, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ ²⁰διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἦν ἠγάπησεν ἡμᾶς²⁰, τὴν ἡμετέραν φύσιν ἐνώσας ἑαυτῷ ἀδιασπᾶστος καθ' ὑπόστασιν ἐν τῇ μήτραι τῆς ἀγίας ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας μείζονος ἡμᾶς ἠξίωσε χάριτος τὴν ἐν οὐρανοῖς βασιλείαν ἡμῖν δωρησάμενος. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὴν ἀνάληψιν λέγων οὕτως ἡμεῖς οἱ τῆς γῆς ἀνάξιοι φανέντες σήμερον εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήχθημεν· οἱ μὲν τῆς κάτω ἀρχῆς ὄντες ἄξιοι πρὸς τὴν βασιλείαν ἀνέβημεν τὴν ἄνω· ὑπερέβημεν τοὺς οὐρανοὺς, ἐπελαβόμεθα τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ, καὶ ἡ φύσις, δι' ἣν ἐφύλαττε τὸν παράδεισον τὰ Χερουβὶμ, αὐτὴ ἐπάνω τῶν Χερουβὶμ κάθηται σήμερον. Ἀποδέδεικται τοίνυν ὅτι οὐχ ὡς Ὀριγένους ληρεῖ, ἐν οὐρανοῖς αἱ ψυχαὶ προυπάρχουσαι ἔπειτα ἀμαρτήσασαι κατεπέμφθησαν τιμωρίας χάριν εἰς τὰ σώματα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων ἐπὶ γῆς δημιουργηθεῖσα ὅλη ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, τουτέστι σώματος καὶ ψυχῆς, διὰ τῆς ὑπερβαλλούσης τοῦ θεοῦ ἀγαθότητος τῆς ἐν οὐρανοῖς ἠξίωται βασιλείας, ὥστε τοὺς ἀνθρώπους τοὺς τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ φυλάττοντάς τε καὶ πληροῦντας ἀξιοῦσθαι τῆς ἐν οὐρανοῖς τῶν ἀγγέλων διαγωγῆς, οὓς ἐν τῇ γῇ διὰ τῆς πρὸς θεὸν ὑμνολογίας μιμεῖσθαι προσετάχθημεν. βουλόμενος γὰρ ὁ θεὸς διὰ τὴν ἄφραστον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, ὃν τρόπον ἐν οὐρανοῖς ὑπὸ τῶν ἁγίων δυνάμεων δοξολογεῖται, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων δοξάζεσθαι, ἐδημιούργησε

τὸν ἄνθρωπον δεύτερον ἄγγελον ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ἂν πληρωθῆι τὰ πάντα δόξης θεοῦ. ὄθεν καὶ ὁ κύριος παραδιδούς τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ὅπως ὀφείλουσι προσεύχεται, λέγει· 20πᾶτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γεννηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῶι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. 20. σύμφωνα δὲ τοῖς παρ' ἡμῶν εἰρημένους καὶ ὁ ἐν ἁγίοις θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῶι λόγῳ τῶι εἰς τὸ ἅγιον πάσχα διδάσκει λέγων οὕτως τοῦτο δὴ βουλευθεὶς ὁ τεχνίτης ἐπιδείξασθαι λόγος καὶ ζῶιον ἐν ἑξ ἄμφοτέρων, ἀοράτου τε λέγω καὶ ὀρατῆς φύσεως, δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ παρὰ μὲν τῆς ὕλης λαβὼν τὸ σῶμα ἤδη προυποστάσης, παρ' ἑαυτοῦ δὲ ζῶην ἐνθεῖς, ὃ δὴ ψυχὴν νοερὰν καὶ εἰκόνα θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος, οἷόν τινα κόσμον δεύτερον ἐν μικρῶι μέγαν ἐπὶ 82 τῆς γῆς ἴστησιν, ἄγγελον ἄλλον, προσκυνητὴν μικτόν, ἐπόπτην τῆς ὀρατῆς κτίσεως, μύστην τῆς νοουμένης, βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευόμενον ἄνωθεν. Πρόσχετος τοίνυν ὅτι λέγων ὁ πατήρ ὡς ἐξ ἄμφοτέρων ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, προσέθηκεν ὅτι τὸ μὲν σῶμα ἐξ ὕλης ἤδη προυποστάσης ἔλαβε, τὴν δὲ ψυχὴν οὐδὲ προυπάρχειν εἶπεν οὐδὲ ἕκ τινος προυπαρχούσης οὐσίας γεγενῆσθαι, ἀλλ' ὅτι παρ' ἑαυτοῦ ὁ θεὸς ἐνέθηκε τὴν ζῶην, ὃ δὴ ψυχὴν νοερὰν καὶ εἰκόνα θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος. καὶ τὸ εἰπεῖν δὲ τὸν πατέρα ὅτι βασιλέα ἐπὶ τῆς γῆς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ὁ θεὸς βασιλευόμενον ἄνωθεν, ἀναιρεῖ τὸ λέγειν ὡς διὰ κόλασιν ἐνεβλήθησαν αἱ ψυχὰι τοῖς σώμασιν· τὸ γὰρ βασιλεύειν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑπὸ θεοῦ μόνου βασιλεύεσθαι οὐ τιμωρίας, ἀλλὰ μεγάλης ἐστὶ τῆς τοῦ θεοῦ δωρεᾶς. πρὸς τούτοις δὲ κάκεῖνο εἰπεῖν ἀναγκαῖον ἡγοῦμεθα πρὸς τοὺς τὴν προυπάρξιν λέγοντας ὅτι εἶπερ ἀληθὲς ἦν τὸ προυπάρχειν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων, ἐγίνωσκον ἂν καὶ ἐμέμνηντο τί ἔπραττον καὶ πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τοῖς σώμασιν, ὡσπερ καὶ μετὰ τὴν τελευταίην ἐπίστανται καὶ γινώσκουσι τὰ πραχθέντα αὐταῖς ἐν τοῖς σώμασιν. ἀποδείξομεν δὲ τὸ γινώσκειν τὴν ψυχὴν μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποβίωσιν τὰ αὐτῇ πεπραγμένα ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ εὐαγγελίου ῥημάτων· λέγει γὰρ ὁ δεσπότης ἡμῶν καὶ σωτὴρ Χριστὸς ἐν τῶι κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου ταῦτα 20ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραϊνόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. πτωχὸς δὲ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἀπέλειχον ἐρχόμενοι τὰ ἔλκη αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. καὶ ἐν τῶι αἰδῆι ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐν βασάνοις ὄρᾳ τὸν Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. εἶπε δὲ Ἀβραάμ· μνήσθητι, τέκνον, ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακὰ· νῦν δὲ οὗτος παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. εἶπε δὲ ἔρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. 20. Αἰσχυνηθήτωσαν τοίνυν οἱ Ὀριγένους ἀντιποιοῦμενοι καὶ ἐκ τῶν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ῥημάτων. εἰ γὰρ προυπῆρχον αἱ ψυχὰι τῶν σωμάτων, ἐγίνωσκον ἂν 84 καὶ τὰ πρὸ τοῦ σώματος αὐταῖς πραχθέντα, καθάπερ καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν μέμνηνται τῶν διὰ τοῦ σώματος αὐταῖς πεπραγμένων. τοῦτο γὰρ ἐκ τῶν ῥήσεων τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἐδιδάχθημεν. Ὅτι δὲ ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς ἀκολουθοῦντες οἱ ἅγιοι πατέρες τὰ τοιαῦτα κατέκριναν δόγματα σὺν Ὀριγένει τῶι ταῦτα μυθολογησαμένῳ, ἐξ αὐτῶν τῶν

εἰρημένων τοῖς ἁγίοις πατράσι καὶ ἤδη μὲν σαφῶς ἀπεδείξαμεν, οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς μαρτυριῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἀποδείξομεν. καὶ πρῶτον τὸν ἅγιον Πέτρον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας γενόμενον καὶ μάρτυρα παραθησόμεθα τοῖς τοιούτοις ἡμῶν μαρτυροῦντα λόγοις τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος τῆς μεγαλοπόλεως Ἀλεξανδρείας ἐκ τοῦ πρώτου λόγου περὶ τοῦ μηδὲ προυπάρχειν τὴν ψυχὴν μηδὲ ἀμαρτήσασαν διὰ τοῦτο εἰς σῶμα βληθῆναι Ἐγούμεθα τὰ περὶ τοῦ πρώτου ἐκ γῆς χοικοῦ γεγεννημένου ἀνθρώπου παραθέσθαι πρὸς τὸ δεῖξαι ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ γενόμενον, κἂν μερικῶς ποτε ὁ ἔσω καὶ ἔξω λέγηται ἄνθρωπος. εἰ γὰρ καὶ κατὰ τὸν σωτήριον λόγον ὁ ποιήσας τὰ ἔξωθεν καὶ τὰ ἔσωθεν ἐποίησεν, ἀλλ' οὐκ ἔφαξ καὶ ἐν ἐνὶ καιρῷ, τουτέστι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὅτε εἶπεν ὁ θεὸς 20ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν²⁰, ὡς ἐκ τούτου εὐδὴλον εἶναι ὅτι οὐκ ἀπὸ συνόδου ὡς προόντος τινὸς ἑτέρου καὶ ἀφ' ἑτέρου τόπου συνεληλυθότος γεγένηται. εἰ γὰρ σύνοδος ἦν, τίνος ἕνεκεν καὶ πεποιημένον ἀνεγράφη; Καὶ μεθ' ἕτερα· ὥστε οὐκ ἐνδέχεται πρὸ σωματῶν ἐν οὐρανῷ ἀμαρτάνειν ψυχὰς μηδὲ ὅλως πρὸ σωματῶν ὑποστάσας. τὸ μάθημα τοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς ἐστὶ φιλοσοφίας ξένης καὶ ἀλλοτρίας οὔσης τῶν ἐν Χριστῷ εὐσεβῶς θελόντων ζῆν. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς μυσταγωγίας ἧς ἐποίησατο πρὸς τὴν ἐκκλησίαν μέλλων τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀναδέχεσθαι διὰ τοῦτο παρακαλῶ, γρηγορεῖτε, ὅτι εἰς θλίψιν πάλιν μέλλετε εἰσελθεῖν. οἴδατε πόσους κινδύνους ὑπέμεινεν ὁ ἀναθρέψας με πατήρ μου καὶ ἐπίσκοπος Θεωνᾶς ἀπὸ τῶν μαινομένων εἰς τὰ εἰδῶλα (οὐ καὶ τὸν θρόνον διεδεξάμην, εἶθε δὲ καὶ τὸν τρόπον)· ὡς δὲ καὶ ὁ μέγας Διονύσιος κατακρυπτόμενος ἀπὸ τόπων εἰς τόπους, πρὸς τούτῳ καὶ Σαβελλίου θλίβοντος, τί δὲ εἶπω Ἡρακλᾶν καὶ Δημήτριον τοὺς μακαρίους ἐπισκόπους, οἷους πειρασμοὺς ὑπέστησαν ὑπὸ τοῦ μανέντος Ὠριγένους καὶ αὐτοῦ σχίσματα βαλόντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ καὶ ἕως σήμερον ταραχὰς αὐτῇ ἐγείροντα; 86 Πῶς τοίνυν δύναται τις τῶν εὐφρονούντων ἐναντιοῦσθαι τοῖς κατὰ Ὠριγένους εἰρημένοις παρὰ τοῦ ἁγίου μάρτυρος καὶ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Πέτρου; ὅστις τὸν καλὸν ὑπὲρ Χριστοῦ ἀναδεξάμενος ἄγωνά οὐ μόνον ἀπεκήρυξεν Ὠριγένην καὶ τὰ μυστὰ αὐτοῦ δόγματα, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖ ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ ἅγιοι πατέρες πολλοὺς ὑπέμειναν πειρασμοὺς ἀπὸ τῆς ἐκείνου φρενοβλαβείας. εἶπε δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος καὶ αὐτὸς Ἀλεξανδρείας γενόμενος ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὸν βίον τοῦ μακαρίου Ἀντωνίου ταῦτα Πῶς δὲ χλευάζειν ἡμᾶς τολμᾶτε λέγοντας τὸν Χριστὸν ἄνθρωπον πεφανερῶσθαι, ὅπουγε ὑμεῖς ἐκ τοῦ νοῦ τὴν ψυχὴν ὀρίζοντες φάσκετε πεπλανῆσθαι αὐτὴν καὶ πεπτωκέναι ἀπὸ τῆς ἀψίδος τοῦ οὐρανοῦ εἰς σῶμα; Δεῖ προσέχειν τοὺς ἀκροωμένους ὅτι ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος σαφῶς ἐναντιοῦται τοῖς λέγουσι προυπάρχειν τὸν νοῦν καὶ ἐκ τούτου γεγενῆσθαι τὴν ψυχὴν ἀμαρτήσασαν καὶ πεπτωκυῖαν ἀπὸ τῆς ἀψίδος τοῦ οὐρανοῦ εἰς σῶμα. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ κατὰ Ἀρειανῶν δευτέρου λόγου Πᾶσα ἡ φαινομένη κτίσις ἐν ἕξ ἡμέραις γέγονε καὶ τῇ μὲν πρώτῃ τὸ φῶς, ὅπερ ἐκάλεσεν ἡμέραν, τῇ δὲ δευτέρᾳ τὸ στερέωμα καὶ τῇ τρίτῃ συναγαγὼν τὰ ὕδατα ἔδειξε τὴν ξηρὰν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ποικίλους προήγαγε καρποὺς καὶ τῇ τετάρτῃ πεποίηκε τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ πάντα τὸν τῶν ἀστέρων χορόν, τῇ δὲ πέμπτῃ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ ζώων καὶ τῶν ἐν τῷ ἀέρι πετεινῶν τὴν γένεσιν ἔκτισε, τῇ δὲ ἕκτῃ τετράποδα ἐπὶ τῆς γῆς πεποίηκε, καὶ λοιπὸν τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, 20τά τε ἄορατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται²⁰. καὶ οὔτε τὸ φῶς ὡς ἡ νύξ οὔτε ὁ ἥλιος ὡς ἡ σελήνη οὔτε τὰ ἄλογα ὡς ὁ λογικὸς ἄνθρωπός ἐστιν οὔτε ἄγγελοι ὡς οἱ θρόνοι οὔτε οὗτοι ὡς αἱ ἐξουσίαι, ἀλλὰ πάντα μὲν ἐστὶ κτίσματα, ἕκαστον δὲ τῶν γενομένων κατὰ γένος τῇ ἰδίᾳ οὐσίᾳ ὡς γέγονεν, ἔστι τε καὶ μένει. Ἴδου καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος παραδίδωσιν ὅτι μετὰ πάντα τὰ κτίσματα ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν

ἄνθρωπον τὸν ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς νοεῖρας καὶ λογικῆς. οὐ γὰρ εἶπε τὸ σῶμα μετὰ πάντα γενέσθαι, ἵνα προυπάρχουσα ψυχὴ εἰσέλθῃ ἐν αὐτῷ· ἀλλ' εἶπε μετὰ πάντα τὰ κτίσματα τὸν ἄνθρωπον γεγενῆσθαι τὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος δεικνύς ὅτι ἀμφοτέρω, τουτέστι σῶμά τε καὶ ψυχὴν, ὁ θεὸς κατὰ ταυτὸν ἐδημιούργησεν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων Ὁριγένους βλασφημιῶν εἴρηται ὅτι ἡ τοῦ κυρίου ψυχὴ προυπήρχε καὶ ταύτη ὁ θεὸς λόγος ἦνωτο πρὸ τῆς ἐκ παρθένου σαρκώσεως, καὶ τὴν τοιαύτην ἀναιρῶν ληρωιδίαν ὁ αὐτὸς ὁ ἐν ἀγίοις Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Ἐπίκτητον ἐπιστολῇ λέγει τάδε 88 εἰκότως καταγνώσκονται ἑαυτῶν πάντες οἱ νομίζοντες πρὸ τῆς Μαρίας εἶναι τὴν ἐξ αὐτῆς σάρκα καὶ πρὸ ταύτης ἐσχηκέναι ψυχὴν ἀνθρωπίνην τὸν θεὸν λόγον καὶ ἐν αὐτῇ πρὸ τῆς ἐπιδημίας αἰεὶ γεγενῆσθαι. Εἰ τοίνυν κατὰ τὰ εἰρημένα τῷ ἐν ἀγίοις Ἀθανασίῳ ἡ ψυχὴ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κατὰ πάντα ὁμοιωθέντος ἡμῖν χωρὶς ἀμαρτίας οὐ προυπήρχε τῆς ἐν σαρκὶ αὐτοῦ ἐπιδημίας, ποίας ἂν εἴη μανίας τὸ λέγειν τὰς ἄλλας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς προυπάρχειν τῶν σωμάτων; Ἀκούσωμεν δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Βασιλείου ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὸ 20 ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν 20 λέγοντος οὕτως Ὅρα μὴ ποτέ σε παρακρούσῃται τὸ ὁμώνυμον τῆς φωνῆς· πῶς γὰρ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ ἀνθρώπινος λόγος τοῦ ἀνθρώπου κάτω που λαβόντος τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως; πρὸ ἀνθρώπου θηρία, πρὸ ἀνθρώπου κτήνη, τὰ ἐρπετὰ ὅσα χερσαῖα καὶ ἔνυδρα, τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ἀστέρηδες ἢ ἡλιος σελήνη βοτάναι γῆ θάλαττα οὐρανός. Ἴδου ὁ πατὴρ σαφῶς ἡμῖν προαγορεύει μὴ συναπαχθῆναι τοῖς τοῦ Ὁριγένους μύθοις περὶ τῆς τῶν ψυχῶν προυπάρξεως. οὐ διδάσκει γὰρ ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ τὸν ἀνθρώπινον λόγον, τουτέστι τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ διαρρήδη βροῦν ὅτι ἀνθρώπου γένεσις ὑστέρη ἐστὶ πάντων τῶν τοῦ θεοῦ κτισμάτων. εἰ τοίνυν πάντα τὰ κτίσματα πρὸ τοῦ ἀνθρώπου, πῶς προυπήρχον αἱ ψυχαί; ὁ γὰρ πατὴρ οὐ πρὸ τοῦ σώματος, ἀλλὰ πρὸ τοῦ ἀνθρώπου, ὅπερ ἐστὶ ψυχὴ τε καὶ σῶμα, εἶπε τὰ πάντα γεγενῆσθαι, καὶ ἐκ τούτου δείκνυται ἅμα ἐκάτερον δημιουργηθῆναι. Λέγει δὲ καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ἐκ τῆς εἰς τὸν ἄνθρωπον πραγματείας Τάχα γὰρ οὐκ ἔξω τῆς προκειμένης ἡμῖν πραγματείας ἐστὶ τὸ διεξετάσαι τὸ ἀμφιβαλλόμενον ταῖς ἐκκλησίαις περὶ ψυχῆς τε καὶ σώματος. τισὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τῶν πρὸ ἡμῶν, οἷς ὁ περὶ τῶν ἀρχῶν ἐπραγματεύθη λόγος, καθάπερ τινὰ δῆμον ἐν ἰδιαζούσῃ πόλει τὰς ψυχὰς προυφεστάναι λέγειν, προκεῖσθαι δὲ κάκει τὰ τῆς κακίας καὶ τῆς ἀρετῆς ὑποδείγματα, καὶ παραμένουσιν μὲν ἐν τῷ καλῷ τὴν ψυχὴν τῆς πρὸς τὸ σῶμα συμπλοκῆς μένειν ἀπείρατον, εἰ δὲ ἀπορρηγῆ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίας, πρὸς τὸν τῆδε βίον κατολισθαίνειν καὶ οὕτως ἐν σώματι γίνεσθαι. ἕτεροι δὲ τῇ κατὰ τὸν Μωσέα τάξει τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου προσέχοντες δευτέραν εἶναι τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος κατὰ τὸν χρόνον φασίν, ἐπειδὴ πρῶτον λαβὼν ὁ θεὸς χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς τὸν ἄνθρωπον ἔπλασεν, ἔπειτα οὕτως ἐψύχωσε διὰ τοῦ ἐμφυσήματος. Καὶ μετ' ὀλίγα· οἱ τῷ προτέρῳ παριστάμενοι λόγῳ καὶ πρεσβυτέραν τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς τὴν πολιτείαν τῶν ψυχῶν δογματίζοντες οὐ μοι δακοῦσι τῶν Ἑλληνικῶν καθαρεύειν <δογμάτων> τῶν περὶ τῆς μετεμψυχώσεως μεμυθολογημένων. εἰ γὰρ τις ἀκριβῶς ἐξετάσει, πρὸς τοῦτο κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην τὸν λόγον αὐτοῖς εὐρήσει κατασυρόμενον <ὄν> φασὶ τινὰ τῶν παρ' ἐκείνοις σοφῶν εἰρηκέναι ὅτι καὶ ἀνὴρ γέγονε καὶ 90 γυναικὸς σῶμα ἡμφιάσατο καὶ μετ' ὀρνέων ἀνέπτυε καὶ θάμνος ἔφυε καὶ τὸν ἔνυδρον ἔλαχε βίον, οὐ πόρρω τῆς ἀληθείας κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν φερόμενος ὁ περὶ ἑαυτοῦ ταῦτα λέγων. ὄντως γὰρ βατράχων τινῶν ἢ κολοιῶν φλυαρίας ἢ ἀλογίας ἰχθύων ἢ δρυῶν ἀναισθησίας ἄξια τὰ τοιαῦτα δόγματα, τὸ μίαν ψυχὴν λέγειν διὰ τοσούτων ἐλθεῖν. τῆς δὲ τοιαύτης ἀτοπίας αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, τὸ προυφεστάναι τὰς ψυχὰς οἶεσθαι· δι' ἀκολούθου γὰρ ἡ ἀρχὴ τοῦ τοιούτου δόγματος ἐπὶ τὸ προσεχές τε καὶ παρακείμενον τὸν λόγον προάγουσα μέχρι τούτου

τερατευομένη διέξεισιν. εἰ γὰρ διὰ τινος κακίας ἀποσπασθεῖσα τῆς ὑψηλοτέρας ἢ ψυχῆ πολιτείας ἄνθρωπος γίνεται, ἔμπαθέστερος δὲ πάντως ὁ ἐν σαρκὶ βίος ὠμολόγηται παρὰ τὸν αἰδίων καὶ ἀσώματον, ἀνάγκη πᾶσα τὴν ἐν τῷ τοιοῦτῳ γινομένην βίω ἐν ᾧ καὶ πλείους αἱ πρὸς τὸ ἀμαρτάνειν εἰσὶν ἀφορμαί, ἐν πλείονί τινι τῆι κακίᾳ γενέσθαι καὶ ἔμπαθέστερον διατεθῆναι. ἀνθρωπίνης δὲ ψυχῆς πάθος ἢ πρὸς τὸ ἄλογόν ἐστιν ὁμοίωσις, τούτῳ δὲ προσοικειωθεῖσαν αὐτὴν εἰς κτηνώδη φύσιν μεταρρῆναι· ἅπαξ δὲ διὰ κακίας ὀδεύουσαν μηδὲ ἐν ἀλόγῳ γενομένην τῆς ἐπὶ τὸ κακὸν προόδου λήξειν ποτέ. ἢ γὰρ τοῦ κακοῦ στάσις ἀρχὴ τῆς κατ' ἀρετὴν ἐστὶν ὁρμῆς, ἀρετὴ δὲ ἐν ἀλόγοις οὐκ ἔστιν. οὐκοῦν πρὸς τὸ χεῖρον ἐξ ἀνάγκης ἀλλοιωθήσεται πάντοτε πρὸς τὸ ἀτιμότερον προιοῦσα καὶ αἰεὶ τὸ χεῖρον τῆς ἐν ἧ ἐστὶ φύσεως ἐξευρίσκουσα, ὥσπερ δὲ τοῦ λογικοῦ τὸ αἰσθητὸν ὑποβέβηκεν, οὕτω καὶ ἀπὸ τούτου ἢ μεταπτώσις γίνεται. ἀλλὰ μέχρι τούτου προίων ὁ λόγος αὐτοῖς, εἰ καὶ ἔξω τῆς ἀληθείας φέρεται, ἀλλὰ γε διὰ τινος ἀκολουθίας ἄτοπον ἐξ ἀτόπου μεταλαμβάνει· τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἤδη διὰ τῶν ἀσυναρτήτων αὐτοῖς τὸ δόγμα μυθοποιεῖται. ἢ μὲν γὰρ ἀκολουθία παντελῆ διαφθορὰν τῆς ψυχῆς ὑποδείκνυσιν· ἢ γὰρ ἅπαξ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας ἀπολισθήσασα ἐν οὐδενὶ μέτρῳ κακίας στήναι δυνησεται, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς τὰ πάθη σχέσεως ἀπὸ μὲν τοῦ λογικοῦ πρὸς τὸ ἄλογον μεταβήσεται, ἀπ' ἐκείνου δὲ πρὸς τὴν τῶν φυτῶν ἀναισθησίαν μετατεθήσεται· τῷ δὲ ἀναισθητῷ πως τὸ ἄψυχον, τούτῳ δὲ τὸ ἀνύπαρκτον ἔπεται, ὥστε διόλου διὰ τῆς ἀκολουθίας πρὸς τὸ μὴ ὄν αὐτοῖς ἢ ψυχῆ μεταχωρήσει. οὐκοῦν ἀμήχανος αὐτῇ πάλιν ἔσται ἢ πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπάνοδος. ἀλλὰ μὴν ἐκ θάμνου ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον τὴν ψυχὴν ἐπανάγουσιν. οὐκοῦν προτιμότεραν τὴν ἐν θάμνω ζῶν τῆς ἀσωμάτου διαγωγῆς ἐκ τούτων ἀποδεικνύουσιν. δέδεικται γὰρ ὅτι πρὸς τὸ χεῖρον γινομένη ἢ πρόοδος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ κατώτερον κατὰ τὸ εἰκὸς ὑποβήσεται, ὑποβέβηκε δὲ τὴν ἀναισθητὸν φύσιν τὸ ἄψυχον, εἰς ὃ δι' ἀκολουθίας ἢ ἀρχὴ τοῦ δόγματος αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἄγει. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο οὐ βούλονται, ἢ τῷ ἀναισθητῷ τὴν ψυχὴν κατακλείουσιν ἢ εἴπερ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὸν ἀνθρώπινον αὐτὴν ἐπανάγοιεν βίον, προτιμότερον, καθὼς εἴρηται, τὸν ξυλῶδη βίον τῆς πρώτης ἀποδείξουσι καταστάσεως, εἴπερ ἐκεῖθεν μὲν ἢ πρὸς κακίαν κατάπτωσις γέγονεν, ἐντεῦθεν δὲ ἢ πρὸς ἀρετὴν ἐπάνοδος γίνεται. οὐκοῦν ἀκέφαλός τις καὶ ἀτελής ὁ τοιοῦτος διελέγχεται λόγος ὁ τὰς ψυχὰς ἐφ' ἑαυτῶν πρὸ τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς βιοτεύειν κατασκευάζων καὶ διὰ κακίαν ἐνδεδέσθαι τοῖς σώμασι. 92 Προδῆλου τοίνυν οὔσης τῆς τοῦ πατρὸς διδασκαλίας καὶ ἀποκηρυττούσης τὸ λέγειν προυπάρχειν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων, ἀκούσωμεν καὶ τοῦ ἐν ἀγίοις Θεοφίλου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ γραφέντος πρὸς τινὰς μοναχοὺς τὰ Ὁριγένους φρονούντας λέγοντος τάδε Οὐκοῦν ἀναθεματίζοντες τὸν Ὁριγένην καὶ τοὺς ἄλλους αἰρετικούς, ὥσπερ ἡμεῖς καὶ ὁ τῆς Ῥωμαίων ἀγίας ἐκκλησίας ἐπίσκοπος Ἀναστάσιος ἐκ παλαιότερων ἀγωνισμάτων ἐνδοξος στρατηγὸς ἐπισήμου λαοῦ χειροτονηθεὶς, ᾧ καὶ πᾶσα ἢ τῶν μακαρίων κατὰ τὴν Δύσιν ἐπισκόπων ἔπεται σύνοδος, ἀποδεχομένη τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τὴν κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς ψῆφον. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τοὺς ἐν τῇ Σκίτῃ ἀγίους πατέρας διὰ τοὺς ἐγκαλοῦντας τὴν τῶν δογμάτων Ὁριγένους καθαίρεσιν Ἐτόλμησαν τινὲς εἰπεῖν διδάσκαλον εἶναι τῆς ἐκκλησίας Ὁριγένην. ἄρα πρέπον τῶν τοιοῦτων ἀνέχεσθαι; εἰ διδάσκαλός ἐστι τῆς ἐκκλησίας Ὁριγένης, μεγαλοφρονοῦσιν Ἀρειανοί τε καὶ Εὐνομιανοὶ καὶ Ἕλληνες, οἳ μὲν εἰς τὸν υἱὸν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα βλασφημοῦντες, οἳ δὲ μετὰ τοῦ δυσσεβεῖν ὁμοίως αὐτοῖς καὶ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν χλευάζοντες. Σαφὲς τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων γεγένηται ὅτιπερ ὁ τοῖς ἀγίοις πατράσιν ἀκολουθῶν οὐκ ἀμφιβάλλει ὡς οἱ τὰ Ὁριγένους φρονούντες τῇ Ἑλληνικῇ πλάνῃ καὶ Ἀρειανικῇ ἀκολουθοῦσι μανία. Λέγει δὲ καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς

πρὸς τοὺς ἐν Φουαῖ μοναχοὺς κατὰ τῶν λεγόντων μὴ εἶναι ἀνάστασιν τῶν σωμάτων τάδε Φασὶ τοίνυν τῶν ἐν ὑμῖν τινὰς ἀρνεῖσθαι τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων τὴν ἀνάστασιν, ὅπερ ἐστὶ μέρος τῆς ὁμολογίας ἡμῶν ἧς ποιούμεθα προσιόντες τῷ σωτηρίῳ βαπτίσματι. ὁμολογοῦντες γὰρ τὴν πίστιν προσεπάγομεν ὅτι πιστεύομεν καὶ τῆς σαρκὸς ἀνάστασιν. εἰ δ' ἀναιροῦμεν τοῦτο καὶ οὐ πιστεύομεν ὅτι Χριστὸς ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, ἵνα ἡμᾶς ἑαυτῷ συναναστήσῃ, χωλεύουσαν ἔχομεν τὴν πίστιν καὶ τὴν βασιλικὴν ἀφέντες ὁδὸν βαδίζομεν τὴν διεστραμμένην. ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη κακοδοξία τῆς Ὠριγένους φρενοβλαβείας, ὃν καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ὡς διαστρέφοντα τὴν ἀλήθειαν ἀπεκήρυξαν καὶ ἀνεθεμάτισαν. οὐ γὰρ ἐφρόνησεν ὡς Χριστιανός, ἀλλὰ ταῖς Ἑλλήνων ἀκολουθήσας φλυαρίαις πεπλάνηται. ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ νοσήματος ἐντεῦθεν αὐτῷ συμβέβηκε. φησὶ γὰρ ὅτι προυπάρχουσιν αἱ ψυχαὶ τῶν σωμάτων καὶ ἀπὸ ἀγιασμοῦ παρηνέχθησαν εἰς ἐπιθυμίας πονηρὰς καὶ ἀπέστησαν θεοῦ καὶ ταύτης ἔνεκα τῆς αἰτίας κατεδίκασεν αὐτὰς καὶ ἐσωμάτωσεν, καὶ εἰσὶν ὡς ἐν δεσμωτηρίῳ ἐν σαρκί. ἡ δὲ ἐκκλησία ταῖς θεοπνεύστοις ἐπομένη γραφαῖς οὐκ οἶδε τῶν σωμάτων προυπάρχουσαν τὴν ψυχὴν, 94 ἀλλ' οὐδὲ προαμαρτήσασαν πρὸ αὐτῶν. πῶς γὰρ ἡ μὴ ὑφ' ἑστώσα καὶ ἀμαρτεῖν ἠδύνατο; φαμέν δὲ ὅτι ἐπλασε μὲν ὁ τῶν ὄλων δημιουργὸς τὸ σῶμα ἐκ γῆς, ἐψύχωσε δὲ αὐτὸ ψυχῇ νοεραῖ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευή. Καὶ μεθ' ἕτερα· ὅτι οὐκ ἐκ προγενεστέρων, ὡς φασιν, ἀμαρτημάτων καταδεδίκασται ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ καὶ εἰς τοῦτον κατεπέμφθη τὸν κόσμον, πιστώσεται γράφων καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος· 20 τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς δεῖ φανερωθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον²⁰. διὰ τί γὰρ μόνον τὰ διὰ τοῦ σώματος φανερωθήσεσθαι φησὶ καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον καὶ τὰ πρὸ τοῦ σώματος, εἴπερ ἦιδε προοῦσαν καὶ προαμαρτήσασαν τὴν ψυχὴν; εἰ δὲ ἐπὶ μόνοις κρινόμεθα τοῖς διὰ τοῦ σώματος, οὐκ ἔχομεν δῆλον ὅτι προγενεστέραν τοῦ σώματος ἀμαρτίαν. οὐ γὰρ ὑφέστηκεν ὅλως ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ πρὸ αὐτοῦ. πληροφορεῖ δὲ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς καὶ ἡ τοῦ νομικοῦ γράμματος δύναμις. εἰ γάρ, ὡς φησὶν ὁ πεπλανημένος Ὠριγένης, ἐκ τῶν προγενεστέρων ἀμαρτιῶν λόγῳ κολάσεως ἦτοι τιμωρίας ἐδέξατο τὸ σῶμα ἢ ψυχὴ, διὰ ποίαν αἰτίαν ἠπέιλησε θάνατον τοῖς ἀμαρτάνουσιν; ἔδει γὰρ μᾶλλον τοὺς δικαίους ἀποθνήσκειν, ἵνα ἀπαλλάττωνται τῶν δεσμῶν καὶ τῆς τιμωρίας, ζῆν δὲ τοὺς ἀλιτηρίους, ἵνα κολάζωνται μὴ ἀπαλλασσόμενοι τῶν δεσμῶν. Ἐκ τῆς ἐκτεθείσης ὑπὸ τῶν κατ' Αἴγυπτον καὶ Ἀλεξάνδρειαν ἐπισκόπων συνοδικῆς ἐπιστολῆς κατὰ τῶν Ὠριγένους δογμάτων Οὗτος τοίνυν ὁ προκείμενος Ὠριγένης καθάπερ τὸ τῆς ἐρημώσεως βδέλυγμα ἐν μέσῳ τῆς ἀληθοῦς ἐκκλησίας γεγένηται καὶ πρεσβύτερος χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῆς κανονικῆς τε καὶ μιᾶς χειρὸς ἀληθινῆς εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσβυτέρου ψιλόν τε καὶ μόνον καθάπερ καὶ τὸ τῆς ἀποστολῆς εἶχεν ὁ κλέπτης καὶ προδότης Ἰουδας. ἀρξαμένου γὰρ αὐτοῦ βλασφήμους ὁμιλίας ὁμιλεῖν ὁ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ μακαρίτης Ἡρακλᾶς ἐπίσκοπος ὡς ἀροτὴρ καὶ ἀμπελουργὸς φιλαλήθης τοῦ τῆς ἐκκλησίας χωρίου τυγχάνων ἐκ μέσου τοῦ καλοῦ σίτου τοῦτον ἐξέτιλεν ὡς τοῦ πονηροῦ ζιζανίου ὄντα ἀληθῶς. Καὶ μετ' ὀλίγα· ἐκπεσὼν οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν γῆν οὐρανόθεν ὡς ἀστραπή, καθάπερ ὁ τούτου πατήρ ὁ διάβολος, θυμοῦ πνέων πολλοῦ καὶ δεινοῦ κατὰ τῆς ἀληθείας ἐπὶ τὴν καλουμένην Παλαιστίνην χώραν ἔπλευσε καὶ καθίσας ἐν τῇ Καισαρέων μητροπόλει κάκεῖσε τὸ πρόσωπον ἀποκαλύψας ὄλον ἐξ ὄλου τοῦ καλύμματος, καθάπερ ὁ ἰχθὺς ἢ σηπία παρά τισι καλουμένη, ὅσπερ αὐτῷ κατ' ἠδονὴν ἐτύγχανε, σκοτεινόν τε καὶ μέλανα ἰὸν ἐξεμέσας ἐγγράφως ἀπετυπώσατο καὶ καθάπερ Ἰουδαϊκὸς κάπηλος προσχήματι ἀγαθοῦ πικρῶι γλυκὺ κατέμιξε. τί γὰρ ὁ κακομήχανος καὶ μανιώδης λέγει; ἦν, φησὶ, πρὸ σώματος ἢ ψυχῆ ἐν οὐρανοῖς προοῦσα, κάκεῖσε, φησὶν, ἀμαρτήσασαν ἐν φυλακῇ κατήγγισε, τουτέστιν ἐν τῷ σώματι κατέπεμψεν, εἰς καθαρισμόν, 96 φησὶ,

καὶ σωφρονισμὸν τῶν ἐν οὐρανοῖς αὐτῇ γεγενημένων ἁμαρτιῶν. πρῶτον ἔνθεν εὐθύς ὁ ἀσεβέστατος μυθολογεῖ καὶ μάχεσθαι τῇ ἀληθείᾳ θέλει. Καὶ μετ' ὀλίγα· εἰ δὲ προῖν ἡ ψυχὴ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ προημάρτηκεν ἐκεῖσε, καθὼς Ὀριγένης ὁ μανιώδης καὶ θεομάχος ἔφησεν, ἔδει μὴ λέγειν τὸν ἀγιώτατον προφήτην 20καὶ πλάσσωσιν πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ 20, ἀλλὰ μάλλον καταγγίζων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ ἢ τάχα καταπέμπων. νῦν δὲ μὴ τοῦτο λέγων, ἀλλὰ 20πλάσσωσιν ἐν αὐτῷ 20 δείκνυσι τοῦτον λυκὸν ὄντα βαρύτερον ἐνδεδυμένον ἕξωθεν πρὸς ἀπάτην ἀπωλείας τὰ κώϊδια. ὡς οὐρανόθεν γὰρ ὁ ἐπίληπτος καὶ τὰ ἐκεῖσε διατετυπωμένα ἐπιστάμενος προφανῶς οὐ μόνον προοῦσαν, ἀλλὰ καὶ προημάρτηκεν τὴν ψυχὴν λέγει. Ἀποδέδεικται τοίνυν διὰ τε τῆς θείας γραφῆς καὶ τῶν ἀγίων πατέρων ὅτι οὐδὲ τῇ τῶν Χριστιανῶν ἀληθινῇ πίστει οὐδὲ τῷ ὀρθῷ λόγῳ συμβαίνουσιν αἱ τῶν αἰρετικῶν περὶ προπαρξέως ψυχῶν φαντασίαι. Καὶ τοῦτο δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν Ὀριγένους παράστησιν ἄνοιαν, τὸ λέγειν τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ τὰ ὕδατα τὰ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν ἔμψυχα καὶ λογικὰς τινὰς εἶναι δυνάμεις. ταῦτα δὲ σαφῶς ἀπαγορεύει καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Βασίλειος ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τοῦ ὑπομνήματος τῆς ἑξαήμερου λέγων κατὰ τῶν Ὀριγένους δογμάτων οὕτως Ἡμῖν δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐστὶ τις λόγος περὶ τῶν διακριθέντων ὑδάτων, οἱ προφάσει ἀναγωγῆς καὶ νοημάτων δῆθεν ὑψηλοτέρων εἰς ἀλληγορίαν κατέφυγον δυνάμεις λέγοντες πνευματικὰς καὶ ἀσωμάτους τροπικῶς ἐκ τῶν ὑδάτων σημαίνεσθαι καὶ ἄνω μὲν ἐπὶ τοῦ στερεώματος μεμενηκέναι τὰς κρεῖττους, κάτω δὲ τοῖς περιγεῖοις καὶ ὑλικοῖς τόποις προσαπομεῖναι τὰς πονηράς. διὰ τοῦτο δὲ φασὶ καὶ τὰ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν ὕδατα αἰνεῖν τὸν κύριον, τουτέστι τὰς ἀγαθὰς δυνάμεις ἀξίας οὔσας διὰ καθαρότητα τοῦ ἡγεμονικοῦ τὸν πρέποντα αἶνον ἀποδιδόναι τῷ κτίσαντι· τὰ δὲ ὑποκάτω τῶν οὐρανῶν ὕδατα τὰ πνευματικὰ εἶναι τῆς πονηρίας ἀπὸ τοῦ κατὰ φύσιν ὕψους εἰς τὸ τῆς κακίας βάθος καταπεσόντα, ἅπερ ὡς ταραχώδη ὄντα καὶ στασιαστικὰ καὶ τοῖς θορύβοις τῶν παθῶν κυμαινόμενα θαλάσσης ὠνομάσθαι διὰ τὸ εὐμετάβλητον καὶ ἄστατον τῶν κατὰ προαίρεσιν κινήματων. τοὺς δὲ τοιούτους λόγους ὡς ὄνειράτων συγκρίσεις καὶ γραῶδεις μύθους ἀποπεμψάμενοι τὸ ὕδωρ ὕδωρ νοήσωμεν καὶ τὴν διάκρισιν τὴν ὑπὸ τοῦ στερεώματος κατὰ τὴν ἀποδοθεῖσαν αἰτίαν δεξώμεθα, κἂν εἰς δοξολογίαν ποτὲ τοῦ κοινου τῶν ὄλων δεσπότου τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν παραλαμβάνηται ὕδατα, οὐ λογικὴν αὐτὰ φύσιν παρὰ τοῦτο τιθέμεθα. οὔτε γὰρ 20οἱ οὐρανοὶ 20 ἔμψυχοι, ἐπειδὴ 20διηγοῦνται δόξαν θεοῦ 20 οὐδὲ 20τὸ στερέωμα 20 ζῶιον αἰσθητικόν, ἐπειδὴ 20ἀναγγέλλει ποίησιν τῶν χειρῶν αὐτοῦ 20. 98 Δεῖ δὴ προσέχειν τοὺς ἀκροατὰς ὅτι τῷ εἰπεῖν τὸν πατέρα «πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐστὶ τις ἡμῖν λόγος» περὶ Ὀριγένους διαλέγεται τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος καὶ τῆς ἀγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἀπελαθέντος καὶ τῶν ὁμοφρόνων ἐκείνων· οὐ γὰρ εἶπε· πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ «πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἡμῖν ἐστὶ τις λόγος». καὶ διὰ μὲν τοῦ εἰπεῖν ἡμῖν τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἐδήλωσε, διὰ δὲ τοῦ ἀπὸ τοῦ ταύτης ἀποπεσόντος ἐσήμανεν. Ἐν δὲ καὶ μόνον τῷ δυσσεβεῖ Ὀριγένει σπούδασμα γέγονε τὸ τὴν Ἑλληνικὴν πλάνην κρατῦναι καὶ ταῖς τῶν σαθροτέρων ψυχαῖς ζιζάνια ἐγκατασπεῖραι. δι' ὃ κἀκεῖνο τὸ γέλωτος μὲν ἄξιον, παρ' αὐτοῦ δὲ ὅμως εἰρημένον περὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως προσθεῖναι συνείδομεν. λέγει γὰρ ὅτι ἐν τῇ ἀναστάσει σφαιροειδῆ ἐγείρονται τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων. ὡ τῆς ἀνοίας καὶ ἀμαθίας τοῦ φρενοβλαβοῦς τούτου καὶ τῶν Ἑλληνικῶν δογμάτων ἐξηγητοῦ. ὅστις τυφλώττων τὴν διάνοιαν καὶ τῇ τῶν Χριστιανῶν πίστει μύθους ἐπιμεῖξαι σπουδάσας αὐτὴν τὴν τῶν Χριστιανῶν ἐλπίδα τε καὶ σωτηρίαν, τουτέστι τὴν ἐπηγγελμένην ἡμῖν ἀνάστασιν, ἐσπούδασεν ἐνυβρίσαι μὴδὲ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάστασιν ἐντρεπόμενος. ἐγερθεὶς γὰρ ὁ κύριος ἐκ νεκρῶν καὶ ἀπαρχὴ τῶν

κεκοιμημένων γενόμενος τοῖς μαθηταῖς ὥφθη καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς καὶ τὰς διατρήσεις τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν καὶ τὴν πληγὴν τῆς πλευρᾶς καὶ ἔφαγε μετὰ τὴν ἀνάστασιν, οὐχ ὡς τροφῆς δεόμενος, ἀλλ' ἵνα τῶι τρόπῳ τούτῳ τὴν τοῦ ἀναστάντος σώματος φύσιν πιστώσῃται. ἀμέλει τοι καὶ ἀναλαμβανομένου τοῦ κυρίου ὁ ἄγγελος πρὸς τοὺς μαθητὰς ἔλεγεν· 20οὔτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν20. εἰ δὲ καθὼς Ὀριγένης μαίνεται, σφαιροειδὲς ἦν τὸ σῶμα τοῦ κυρίου, πῶς εἶχε δεῖξαι τὰς τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν διατρήσεις ἢ τὴν πληγὴν τῆς πλευρᾶς; ἢ πῶς φαγεῖν ἠδύνατο ἢ ὅλως ὑπὸ τῶν μαθητῶν γνωρισθῆναι; πῶς δὲ καὶ τὰ τῶν ἁγίων σώματα μετὰ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάστασιν ἐγερθέντα καὶ ὀφθέντα ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει δυνατὸν ἦν παρὰ τῶν ἄλλων γνωρισθῆναι, εἴπερ ἐν ἄλλῳ σχήματι ἦν παρ' ὅπερ ἐτύγχανεν ἐν τῇ ζωῇ; ἐν τῇ πέτρᾳ τοίνυν τῆς πίστεως οὐκ ἐστηριγμένος ἀλλὰ τοιαύτας καὶ τούτων πολλῶν χεῖρους βλασφημίας ὁ δυσσεβὴς Ὀριγένης ἐκθέμενος εἰκότως ἐν τῷ καιρῷ τοῦ μαρτυρίου τὸν μὲν Χριστὸν ἀπηνήσατο, τῇ δὲ παρ' αὐτοῦ εἰσαγομένῃ Ἑλληνικῇ πολυθείᾳ προσεκύνησε. καὶ τοῦτο δὲ κατὰ θεοῦ γέγονε πρόνοιαν, ἵνα μὴ ἀντὶ μάρτυρος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δεχθῆι καὶ ἐντεῦθεν τῇ ποιμνῇ τοῦ Χριστοῦ βλάβη προσγένῃται. εἰ γὰρ τινὲς εἰσι καὶ νῦν ὁμολογοῦντες μὲν τὸ ἐκείνου πτώμα, ἀντιποιοῦμενοι δὲ τῶν αὐτοῦ, πῶς οὐκ ἔμελλον τὰ αὐτοῦ ὡς μάρτυρος καὶ πατρὸς ἐκδικεῖν, εἴπερ συνέβη αὐτὸν μὴ προσκυνήσαντα τοῖς εἰδώλοις τελειωθῆναι; οὐδεὶς γὰρ τῆς ἀληθείας ἀντεχόμενος ἐκπίπτει θεοῦ ἢ ἐγκακαλιμπάνεται ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ εἰρημένον τῇ θείᾳ γραφῇ· 20ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεὰς καὶ ἴδετε· τίς ἐπίστευσε τῶι κυρίῳ καὶ ἐγκατελείφθη; ἢ τίς ἤλπισεν εἰς αὐτὸν καὶ ὑπερεΐδεν αὐτόν20; Ὀριγένης δὲ ὁ δυσσεβὴς τὰς ἑαυτοῦ βλασφημίας οὐ μέχρις ἑαυτοῦ ἔστησεν, ἀλλὰ διὰ 100 τῶν ἰδίων συγγραμμάτων καὶ εἰς πολλοὺς ἑτέρους τὴν οἰκίαν πλάνην παρέπεμψεν, ὥστε πάνυ ἐπ' αὐτῷ ἀρμοδίαν εἶναι τὴν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου φωνὴν λέγουσαν ὅτι 20τινῶν20 μὲν 20αἰ ἁμαρτίαι πρόδηλοι εἰσι προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν20. ἢ γὰρ διαδοχὴ τῆς πλάνης αὐτοῦ ἐν ταῖς τῶν σαθροτέρων ἔρπουσα ψυχαῖς δίδωσιν ἀκολουθεῖν αὐτῷ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὑπ' αὐτοῦ γενομένας ἁμαρτίας. ὡς γὰρ οὐκ ἐξαρκούσης τοῖς τὰ Ὀριγένους δοξάζουσι τῆς περὶ προυπάρξεως τῶν ψυχῶν ἀσεβείας καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ματαιολογιῶν καὶ τῶν περὶ τῆς ἁγίας τριάδος βλασφημιῶν, καὶ τοῦτο τῇ οἰκείᾳ προστιθέασι πλάνῃ ἐκ τῶν ἐκείνου διεστραμμένων ὀδηγούμενοι λόγων τὸ λέγειν ὅτι πάντων ἀσεβῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸς γε δαιμόνων ἢ κόλασις πέρας ἔχει καὶ ἀποκατασταθήσονται ἀσεβεῖς τε καὶ δαίμονες εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν τάξιν. ταῦτα δὲ λέγοντες ραθύμους μὲν ποιῶσι τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὸ πληροῦν τὰς ἐντολάς τοῦ θεοῦ, τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ ἀποτρέποντες καὶ πρὸς τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον ἀποπλανῶντες· ἐναντιοῦνται δὲ καθάπαξ καὶ τοῖς παρὰ τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λεγομένοις. αὐτὸς γὰρ ἐν τῷ ἁγίῳ εὐαγγελίῳ διδάσκει ὡς οἱ μὲν ἀσεβεῖς 20ἀπελεύσονται εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον20. καὶ πάλιν λέγει τοῖς μὲν ἐκ δεξιῶν· 20δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου20· τοῖς δὲ ἐξ ἐωνύμων· 20πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῶι διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ20. φανερῶς οὖν τοῦ κυρίου διὰ τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀτελεύτητον τὴν τε κόλασιν τὴν τε βασιλείαν ἐπαγγελλομένου πρόδηλοι καθεστᾶσιν οὗτοι τοὺς Ὀριγένους μύθους προτιμῶντες τῶν τοῦ κυρίου ἀποφάσεων. ὅπουγε κάκειθεν αὐτῶν ἡ ἄνοια διελέγχεται. εἰ γὰρ τις κατὰ τοὺς ἐκείνου λήρους ὑπόθοιτο πέρας ἔχειν τὴν κόλασιν, ἀνάγκη τὸν τοιοῦτον καὶ τῇ ἐπηγγελμένῃ τοῖς δικαίοις αἰώνια ζωῇ τέλος ἐπιθεῖναι· ἐξ ἴσης γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τὸ αἰώνιον κεῖται. καὶ εἴπερ πέρας ἔχει κόλασις

τε καὶ ἀπόλαυσις, διὰ τί ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; διὰ τί δὲ καὶ ἡ σταύρωσις καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ ταφή καὶ ἡ ἀνάστασις τοῦ κυρίου; ποῖον δὲ ὄφελος τοῖς τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισαμένοις καὶ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσασιν, εἰ μέλλοιεν δαίμονές τε καὶ ἀσεβεῖς τὴν αὐτὴν τοῖς ἀγίοις τάξιν διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως λαμβάνειν; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ τὰς ἐκείνων θεραπείη κεφαλὰς τῶν ταῦτα μυθολογούντων· οἱ γὰρ τοῦ Χριστοῦ λόγοι διαμενοῦσιν ἀσάλευτοι ἐν ταῖς τῶν πιστῶν ψυχαῖς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ. οἱ δὲ τὴν Ὀριγένους ἐκδικοῦντες κακοδοξίαν φεύγοντες τοὺς περὶ τούτων ἀρραγεῖς ἐλέγχους καὶ συγκρούπτειν τὴν ἑαυτῶν πλάνην βουλόμενοι τινὰς ῥήσεις ἐκ τῶν ἀγίων πατέρων κακῶς ἐκλαμβάνοντες καὶ πρὸς τὸν ἴδιον νοῦν παρερμηνεύοντες τῇ οἰκείᾳ προσαρμολογοῦσι νόσω, ὅπερ ποιοῦσι καὶ ἐπὶ τῶν θείων γραφῶν. ἡμεῖς δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀγίων πατέρων ἀποδείξομεν ματαίους εἶναι καὶ τοὺς τοιοῦτους αὐτῶν λόγους. λέγει τοίνυν ὁ ἐν ἀγίοις Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν τῷ ἀπολογητικῷ λόγῳ τάδε ἡμῖν δὲ οἷς τὸ κινδυνευόμενόν ἐστι σωτηρία ψυχῆς τῆς μακαρίας τε καὶ ἀθανάτου καὶ ἀθάνατα κολασθησομένης ἢ ἐπαινεθησομένης διὰ κακίαν ἢ ἀρετήν, πόσον χρή δοκεῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα καὶ ὄσης δεῖν τῆς ἐπιστήμης; 102 Καὶ ὁ αὐτὸς αὖθις ἐν τῷ εἰς τὴν πληγὴν τῆς χαλάζης λόγῳ τάδε φησὶ Τίς ψευδῆς ἀπολογία, ποία πιθανότης ἔντεχνος, τίς ἐπίνοια κατὰ τῆς ἀληθείας παραλογιεῖται τὸ δικαστήριον καὶ κλέψει τὴν ὀρθὴν κρίσιν τοῖς πᾶσι πάντα ἐν ζυγῷ τιθεῖσαν καὶ πρᾶξις καὶ λόγον καὶ διανόημα καὶ ἀντισηκοῦσαν τοῖς πονηροῖς τὰ βελτίονα, ἵνα τὸ ῥέπον νικήσῃ καὶ μετὰ τοῦ πλείονος ἢ ψῆφος γένηται, μεθ' ἧν οὐκ ἔφεις, οὐ κριτῆς ὑψηλότερος, οὐκ ἀπολογία δι' ἔργων δευτέρων, οὐκ ἔλαιον παρὰ τῶν φρονίμων παρθένων ἢ τῶν πωλούντων ταῖς ἐκλειπούσαις λαμπάσιν, οὐ μεταμέλεια πλουσίου φλογὶ τηκομένου καὶ τοῖς οἰκείοις ἐπιζητοῦντος διόρθωσιν, οὐ προθεσμία μεταποιήσεως, ἀλλὰ καὶ μόνιμον καὶ τελευταῖον καὶ φοβερὸν τὸ κριτήριον καὶ δίκαιον πλέον ἢ ὅσον ἐπίφοβον, μᾶλλον δὲ διὰ τοῦτο καὶ φοβερώτερον, ὅτι δίκαιον, ἡνίκα θρόνοι τίθενται καὶ παλαιὸς ἡμερῶν προκαθέζεται καὶ βίβλοι ἀνοίγονται καὶ ποταμὸς πυρὸς ἔλκεται καὶ τὸ φῶς ἔμπροσθεν καὶ τὸ σκότος ἡτοιμασμένον καὶ πορεύονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ νῦν κρυπτομένης καὶ ὕστερον αὐτῷ συμφανερούμενης, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως, ἣν ἤδη παρὰ τοῦ κρίναντος αὐτοῦ λόγου οἱ μὴ πιστεύοντες κατεκρίθησαν. καὶ τοὺς μὲν τὸ ἄφραστον φῶς διαδέχεται καὶ ἡ τῆς ἀγίας καὶ βασιλικῆς θεωρίας τριάδος ἐλλαμπούσης τρανότερόν τε καὶ καθαρώτερον καὶ ὅλης ὅλωι νοὶ μιγνυμένης, ἣν δὴ καὶ μόνην βασιλείαν οὐρανῶν ἐγὼ τίθεμαι· τοῖς δὲ μετὰ τῶν ἄλλων βάσανος, μᾶλλον δὲ πρὸ τῶν ἄλλων τὸ ἀπερρίφθαι θεοῦ καὶ ἡ ἐν τῷ συνειδότηι αἰσχύνῃ πέρας οὐκ ἔχουσα. Βασιλείου ἐπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας ἐκ τοῦ ἀσκητικοῦ αὐτοῦ βιβλίου ἐρώτησις· Εἰ ὅπου μὲν λέγει 20δαρήσεται πολλάς20, ὅπου δὲ 20ὀλίγας20, πῶς λέγουσι τινὲς μὴ εἶναι τέλος τῆς κολάσεως τοῖς κολαζομένοις; ἀπόκρισις· Τὰ ἀμφίβολα καὶ ἐπικεκαλυμμένως εἰρησθαι δοκοῦντα ἐν τισὶ τόποις τῆς θεοπνεύστου γραφῆς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐν ἄλλοις ὁμολογουμένων σαφηνίζεται. τοῦ οὖν κυρίου ἀποφηνάμενου ὅτι 20ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον20, ποτὲ δὲ ἐκπέμποντος 20εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ20 καὶ ἄλλοτε ὀνομάζοντος γένναν πυρὸς καὶ ἐπιφέροντος 20ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται20, καὶ ἔτι πάλαι διὰ τοῦ προφήτου περὶ τινῶν προειρηκότος ὅτι ὁ 20σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσῃ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται20, τούτων καὶ τῶν τοιούτων πολλάκις ὑπὸ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς λεγομένων, ἐν καὶ τοῦτο τῆς μεθοδείας τοῦ διαβόλου τὸ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ὥσπερ ἐπιλαθομένους τῶν τοσούτων καὶ τοιούτων τοῦ κυρίου ἀποφάσεων τέλος κατατολμᾶν κολάσεων τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸ μέλλον

ἑαυτοῖς ὑπογράφειν. εἰ γὰρ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἔσται ποτὲ τέλος, ἔξει πάντως καὶ ἡ αἰώνιος ζωὴ τέλος· εἰ δὲ ἐπὶ τῆς ζωῆς οὐχ οὕτως νοῆσαι τὸ ῥητὸν καταδεχόμεθα, ποῖον ἔχει λόγον τῆι κολάσει τῆι αἰωνίῳ 104 τέλος διδόναι; ἢ γὰρ τοῦ αἰωνίου προσθήκη ἐφ' ἑκατέρων ἐπ' ἴσης κεῖται· 20ἀπελεύσονται 20 γὰρ φησιν, 20οὔτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον 20. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ προτρεπτικοῦ εἰς τὸ βάπτισμα λόγου Διὰ πρόσκαιρον ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν ἀθάνατα βασανίζομαι· δι' ἡδονὴν σαρκὸς τῶι πυρὶ τῶι αἰωνίῳ παραδίδομαι. Τοῦ ἐν ἀγίοις Ἰωάννου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τοῦ πρὸς Θεόδωρον τὸν μοναχὸν Ταῦτα ἐννοεῖ δι' ὅλου καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ πυρός· 20ποταμὸς 20 γὰρ 20πυρὸς εἶλκε πρὸ προσώπου αὐτοῦ 20. οὐκ ἔστιν ἐκείνῳ παραδοθέντα τῶι πυρὶ προσδοκῆσαι κολάσεως τέλος. ἀλλ' αἱ μὲν ἄτοποι τοῦ βίου ἡδοναὶ τῶν σκιῶν καὶ ὄνειράτων διαφέρουσιν οὐδέν, πρὶν ἢ γὰρ τελεσθῆναι τὰ τῆς ἁμαρτίας σβέννυται τὰ τῆς ἡδονῆς· αἱ δὲ ὑπὲρ τούτων κολάσεις πέρασ οὐκ ἔχουσιν. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς Οὐ μικρὸν ἡμῖν τὸ προκείμενον ζήτημα ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν σφόδρα ἀναγκαίων. ἅπαντες ζητοῦσιν ἄνθρωποι εἰ τέλος ἔχει τὸ τῆς γεέννης πῦρ· ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἔχει, ὁ Χριστὸς ἀπεφήνατο λέγων· τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται καὶ ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει· καὶ ὁ Παῦλος δὲ δεικνύς ἀθάνατον τὴν κόλασιν φησιν· οἱ ἁμαρτάνοντες 20δίκην τίσουσιν ὄλεθρον αἰώνιον 20. Τῆς τοίνυν θείας γραφῆς καὶ τῶν ἀγίων πατέρων σαφῶς ἡμᾶς ἐκδιδασκόντων μὴ εἶναι τέλος κολάσεως τῶν ἀσεβῶν καὶ τῶν ὑπ' ἐκείνων θεραπευομένων δαιμόνων, ποίαν ἀποκατάστασιν οἱ τὰ Ὠριγένους φρονοῦντες φαντάζονται, ἐν ᾧ πέρασ αἱ τιμωρία οὐκ ἔχουσιν; ἡ ἀγία γὰρ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία ὡσπερ τοῖς δικαίοις ἀτελεύτητον κηρύσσει τὴν αἰώνιον ζωὴν, οὕτω καὶ τοῖς ἀσεβέσιν ἀτελεύτητον κόλασιν παραδίδωσι. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις· ἡμεῖς δὲ ὀλίγα μὲν ἐκ πολλῶν τῆι τε θείῃ γραφῆι τοῖς τε ἀγίοις πατράσιν εἰρημένων παραγαγεῖν συνείδομεν πρὸς τὸ ἐλέγξει τὴν τῶν Ὠριγενιαστῶν δυσσέβειαν, βουλόμενοι δὲ πᾶν σκάνδαλον τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας ἀπελάσαι πρὸς τὸ μηδένα ῥύπον ἐν αὐτῇ καταλειφθῆναι καὶ ἀκολουθοῦντες ταῖς θεαῖς γραφαῖς τοῖς τε ἀγίοις πατράσι τοῖς τὸν αὐτὸν Ὠριγένην καὶ τὰ τοιαῦτα μυσαρὰ καὶ ἀσεβῆ δόγματα ἐκβαλοῦσί τε καὶ δικαίως ἀναθέματι ὑποβαλοῦσι τὴν παροῦσαν ἡμῶν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν σὴν ποιούμεθα μακαριότητα, δι' ἧς προτρέπομεν αὐτὴν συναγαγεῖν ἅπαντας τοὺς ἐνδημοῦντας κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν ὀσιωτάτους ἐπισκόπους καὶ τοὺς θεοφιλεστάτους τῶν ἐνταῦθα εὐαγῶν μοναστηρίων ἡγουμένους καὶ παρασκευάσαι πάντας ἐγγράφως τὸν εἰρημένον δυσσεβῆ τε καὶ θεομάχον Ὠριγένην τὸν καὶ Ἀδαμάντιον πρὸς 106 βύτερον γενόμενον τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας καὶ τὰ αὐτοῦ μυσαρὰ καὶ ἀσεβῆ δόγματα καὶ τὰ ὑποτεταγμένα πάντα κεφάλαια πᾶσι τρόποις ἀναθεματίσαι, ἐκπέμψαι δὲ καὶ τὰ ἴσα τῶν παρὰ τῆς σῆς μακαριότητος ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας πραττομένων καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὀσιωτάτους ἐπισκόπους καὶ εὐαγῶν μοναστηρίων ἡγουμένους, ἐφ' ᾧ τε καὶ αὐτοὺς δι' οἰκειᾶς ὑπογραφῆς ἀναθεματίσαι Ὠριγένην καὶ τὰ μυσαρὰ αὐτοῦ δόγματα μετὰ πάντων τῶν δηλωθησομένων αἰρετικῶν, καὶ τοῦ λοιποῦ δὲ μὴ ἄλλως ἐπισκόπους χειροτονεῖσθαι ἢ μοναστηρίων ἡγουμένους, εἰ μήτι γε πρότερον μετὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων αἰρετικῶν τῶν ἐξ ἔθους ἐν τοῖς γινομένοις λιβέλλοις ἀναθεματιζομένων, τουτέστι Σαβελλίου Ἀρείου Ἀπολιναρίου Νεστορίου Εὐτυχοῦς Διοσκόρου Τιμοθέου τοῦ Αἰλίουρου καὶ Πέτρου τοῦ Μογγοῦ καὶ Ἀνθίμου Τραπεζοῦντος, Θεοδοσίου τοῦ Ἀλεξανδρέως, Πέτρου καὶ Σεβήρου τῶν πρώην Ἀντιοχείας καὶ Πέτρου τοῦ ποτὲ Ἀπαμείας καὶ τὸν εἰρημένον Ὠριγένην τὸν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Ἀρειανικὴν μανίαν νοσήσαντα μετὰ τῶν αὐτοῦ μυσαρῶν καὶ ἀσεβῶν δογμάτων ἀναθεματίσουσι. δεῖ γὰρ ἅπασι προαγορεῦσαι τοῦ μηδένα τολμᾶν παντελῶς ἀντιποιεῖσθαι τοῦ τοιοῦτου αἰρετικοῦ ἢ τῶν αὐτοῦ

ἐκθέσεων, ἀλλὰ ταύτας ἕκαστον ἐκ πάσης ψυχῆς καὶ πάσης διανοίας μισεῖν τε καὶ ἀποστρέφουσαι καὶ ἀναθεματίζουσαι οἷα τῆς Χριστιανικῆς παραδόσεως ἀλλοτρίαις καθεστώσας καὶ ταῖς τῶν ἀπλουστέρων ψυχαῖς μεγάλην ἐργαζομένης λύμην. Ταῦτα δὲ αὐτὰ γεγραφήκαμεν οὐ μόνον πρὸς τὴν σὴν ἀγιωσύνην, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἀγιώτατον καὶ μακαριώτατον πάπαν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης καὶ πατριάρχην Βιγίλιον καὶ τοὺς λοιποὺς ἅπαντας ἀγιωτάτους ἐπισκόπους καὶ πατριάρχας, τουτέστιν Ἀλεξανδρείας Θεουπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων, ὥστε καὶ αὐτοὺς πρόνοιαν θέσθαι τοῦ ἔργου καὶ πέρατι ταῦτα παραδοθῆναι. βουλόμενοι δὲ πάντας τοὺς Χριστιανοὺς γινῶναι ὡς τὰ Ὁριγένει συγγεγραμμένα παντελῶς ἀλλότρια τῆς ἀληθοῦς τῶν Χριστιανῶν τυγχάνει πίστεως, συνειδομένον ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ καὶ ἀμέτρων βλασφημιῶν ὀλίγας ἐπ' αὐτῆς λέξεως παραθεῖναι· ἔχουσι δὲ οὕτως Ἐκ τοῦ πρώτου λόγου τοῦ Περι ἀρχῶν βιβλίου Ὅτι ὁ μὲν θεὸς καὶ πατὴρ συνέχων τὰ πάντα φθάνει εἰς ἕκαστον τῶν ὄντων μεταδιδὸς ἐκάστω ἀπὸ τοῦ ἰδίου τὸ εἶναι ὅπερ ἐστίν, ἐλαττόνως δὲ παρὰ τὸν πατέρα ὁ υἱὸς φθάνων ἐπὶ μόνον τὰ λογικά, δευτερός γὰρ ἐστὶ τοῦ πατρὸς· ἔτι δὲ ἡττόνως τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ μόνον τοὺς ἀγίους διικνούμενον. ὥστε κατὰ τοῦτο μείζων ἢ δύναμις τοῦ πατρὸς παρὰ τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, πλείων δὲ ἢ τοῦ υἱοῦ παρὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ πάλιν διαφέρουσα μᾶλλον τοῦ ἀγίου πνεύματος ἢ δύναμις παρὰ τὰ ἄλλα ἅγια. 108 Ὅτι πεπερασμένη ἐστὶν ἡ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς δύναμις, ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου Πεπερασμένην γὰρ εἶναι καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ λεκτέον καὶ οὐ προφάσει εὐφημίας τὴν περιγραφὴν αὐτῆς περιαιρετέον. Καὶ μετ' ὀλίγα· Πεποίηκε τοίνυν τοσαῦτα ὅσων ἡδύνατο περιδράξασθαι καὶ ἔχειν ὑπὸ χεῖρα καὶ συγκροτεῖν ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν, ὡσπερ καὶ τοσαύτην ὕλην κατεσκεύασεν ὅσων ἡδύνατο διακοσμήσαι. Ἐκ τοῦ τετάρτου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου Μηδεὶς προσκοπτέτω τῷ λόγῳ, εἰ μέτρα ἐπιτίθεμεν καὶ τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει. ἄπειρα γὰρ περιλαβεῖν τῇ φύσει ἀδύνατον τυγχάνει. ἅπαξ δὲ πεπερασμένων ὄντων ὧν περιδράττεται αὐτὸς ὁ θεός, ἀνάγκη ὅρον εἶναι μέχρι πόσων πεπερασμένων διαρκεῖ. Ὅτι κτίσμα καὶ γενητὸς ὁ υἱός, ἐκ τοῦ αὐτοῦ τετάρτου λόγου Οὗτος δὲ ὁ υἱὸς ἐκ θελήματος τοῦ πατρὸς γεννηθείς, 20ὸς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου²⁰ καὶ 20ἀπαύγασμα τῆς δόξης²⁰ αὐτοῦ 20χαρακτήρ²⁰ τε 20τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, πρωτότοκος πάσης κτίσεως²⁰, κτίσμα σοφία. αὕτη γὰρ ἡ σοφία φησὶν· ὁ θεὸς 20ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ²⁰. Ὅτι καὶ περιέχεται μετὰ τῶν ἄλλων κτισμάτων ὁ υἱὸς ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ κατὰ πάντα μείζων ἐστὶν ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ καὶ ἀόρατος αὐτῷ τυγχάνει, ἐκ τοῦ αὐτοῦ Περι ἀρχῶν τετάρτου λόγου Ὁ δὲ πατὴρ ἐμπεριέχει τὰ πάντα, τῶν δὲ πάντων ἐστὶν ὁ υἱός, δῆλον ὅτι καὶ τὸν υἱόν. ἄλλος δὲ τις ζητήσῃ εἰ ἀληθὲς τὸ ὁμοίως τὸν θεὸν ὑφ' ἑαυτοῦ γινώσκεισθαι τῷ γινώσκεισθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ μονογενοῦς, καὶ ἀποφανεῖται ὅτι τὸ εἰρημένον ὁ 20πατὴρ ὁ πέμψας με μείζων μου ἐστίν²⁰ ἐν πᾶσιν ἀληθὲς, ὥστε καὶ ἐν τῷ νοεῖν ὁ πατὴρ μείζων, ὃς καὶ τρανοτέρως καὶ τελειοτέρως νοεῖται ὑφ' ἑαυτοῦ ἢ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ. Ἐκ τοῦ πρώτου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου Γενόμενοι τοίνυν ἡμεῖς κατ' εἰκόνα τὸν υἱὸν πρωτότυπον ὡς ἀλήθειαν ἔχομεν τῶν ἐν ἡμῖν καλῶν τύπων· αὐτὸς δὲ ὅπερ ἡμεῖς ἐσμὲν πρὸς αὐτόν, τοιοῦτός ἐστι πρὸς τὸν πατέρα ἀλήθειαν τυγχάνοντα. 110 Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου Οὕτω τοίνυν ἡγοῦμαι καὶ ἐπὶ τοῦ σωτήρος καλῶς ἂν λεχθῆσθεσθαι ὅτι εἰκὼν ἀγαθότητος θεοῦ ἐστίν, ἀλλ' οὐκ αὐτοαγαθόν. καὶ τάχα καὶ ὁ υἱὸς ἀγαθός, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀπλῶς ἀγαθός, καὶ ὡσπερ εἰκὼν ἐστὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου καὶ κατὰ τοῦτο θεός, ἀλλ' οὐ περὶ οὗ λέγει αὐτὸς ὁ Χριστὸς 20ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν²⁰, οὕτως εἰκὼν τῆς ἀγαθότητος, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ πατὴρ ἀπαραλλάκτως ἀγαθός. Ὅτι μετὰ τοῦ υἱοῦ καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίσμα εἰπὼν συνηρίθμησε τοῖς ἄλλοις κτίσμασι, δι' ὃ καὶ λειτουργικὰ αὐτὰ ζῶια καλεῖ, ἐκ τοῦ ᾧ λόγου τοῦ Περι ἀρχῶν βιβλίου Ὅτι μὲν οὖν

πάν ὃ τι ποτὲ παρὰ τὸν πατέρα καὶ θεὸν τῶν ὄλων γενητόν ἐστιν, ἐκ τῆς ἀκολουθίας πειθόμεθα. Καὶ μετὰ τινα· ἔλεγε δὲ ὁ Ἑβραῖος τὰ ἐν τῷ Ἑσάϊαι δύο σεραφίμ ἑξαπτέρυγα κεκραγότα ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον καὶ λέγοντα 20 ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύριος σαβαὼθ 20 τὸν μονογενῆ εἶναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἡμεῖς δὲ οἴομεθα ὅτι καὶ τὸ ἐν τῇ ὠιδῇ Ἀμβρακίου 20 ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ 20 περὶ Χριστοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος εἴρηται. Ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου τοῦ Περὶ ἀρχῶν βιβλίου, ὅτι ἄνθρωπον ψιλὸν λέγει τὸν κύριον Διὰ τοῦτο καὶ ἄνθρωπος γέγονε Χριστὸς ἐξ ἀνδραγαθήματος τούτου τυχόν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ προφήτης λέγων 20 ἡγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν. διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε, ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου 20· ἔπρεπε δὲ τὸν μηδέποτε κεχωρισμένον τοῦ μονογενοῦς συγχρηματίσαι τῷ μονογενεῖ καὶ συνδοξασθῆναι αὐτῷ. Ὅτι συναΐδια τοῦ θεοῦ τὰ κτίσματα, ἐκ τοῦ πρώτου λόγου τοῦ περὶ ἀρχῶν βιβλίου Πῶς δὲ οὐκ ἄτοπον τὸ μὴ ἔχοντά τι τῶν πρεπόντων αὐτῷ τὸν θεὸν εἰς τὸ ἔχειν ἐληλυθέναι; εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ὅτε παντοκράτωρ οὐκ ἦν, αἰεὶ εἶναι δεῖ ταῦτα δι' ἃ παντοκράτωρ ἐστὶ καὶ αἰεὶ ἦν ὑπ' αὐτοῦ κρατούμενα ἄρχοντι αὐτῷ χρώμενα. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου Πάντα τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη αἰεὶ ἦν, ἄλλος δὲ τις ἐρεῖ καὶ τὸ καθ' ἓν ἀριθμῶν· πλὴν ἐκατέρως δηλοῦται ὅτι οὐκ ἤρξατο ὁ θεὸς δημιουργεῖν ἀργήσας ποτέ. Περὶ τῆς προπαρξέως τῶν ψυχῶν, ἐκ τοῦ πρώτου λόγου τοῦ Περὶ ἀρχῶν βιβλίου Ἐξ ἰδίας αἰτίας τῶν μὴ προσεχόντων ἑαυτοῖς ἀγρύπνως γίνονται τάχιον ἢ βράδιον μεταπιπτούσης, καὶ ἐπὶ πλεῖον ἢ ἐπ' ἔλαττον, ὡς ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας κρίσει 112 θείαι συμπαραμετρούση τοῖς ἐκάστου βελτίοσιν ἢ χείροσι κινήμασι καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ὁ μὲν τις ἔξει ἐν τῇ ἐσομένῃ διακοσμήσει τάξιν ἀγγελικὴν ἢ δύναμιν ἀρχικὴν ἢ ἐξουσίαν τὴν ἐπὶ τινῶν ἢ θρόνον τὸν ἐπὶ βασιλευομένων ἢ κυρείαν τὴν κατὰ δούλων, οἱ δὲ οὐ πάνυ τι ἐκπεσόντες τὴν ὑπὸ τοῖς εἰρημένους οἰκονομίαν καὶ βοήθειαν ἔξουσι. καὶ οὕτως κατὰ μὲν τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῶν ὑπὸ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας καὶ τοὺς θρόνους καὶ τὰς κυριότητας, τάχα δὲ ἔσθ' ὅτε καὶ ἀντ' αὐτῶν συστήσεται τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐν τῷ καθ' ἓνα κόσμῳ. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ὅτι εἰ μεταβάλοιεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον οἱ δαίμονες, συμπληρώσουσι ποτε ἀνθρωπότητα Οἶμαι δὲ δύνασθαι ἀπὸ τῶν ὑποταγμένων τοῖς χείροσιν ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις καὶ κοσμοκράτορσι καθ' ἕκαστον κόσμον ἢ τινὰς κόσμους ἐνίους τάχιον εὐεργετούμενους καὶ βουλησομένους ἐξ αὐτῶν μεταβαλεῖν συμπληρώσειν ποτὲ ἀνθρωπότητα. Περὶ τῆς τῶν ἄνωθεν εἰς σῶμα καταγωγῆς Οὕτω δὴ ποικιλωτάτου κόσμου τυγχάνοντος καὶ τοσαῦτα διάφορα λογικὰ περιέχοντος τί ἄλλο χρὴ λέγειν αἴτιον γεγονέναι τοῦ ὑποστῆναι αὐτὸν ἢ τὸ ποικίλον τῆς ἀποπτώσεως τῶν οὐχ ὁμοίως τῆς ἐνάδος ἀπορρεόντων; Ὅτι καὶ τὸν ἔνυδρον ἔσθ' ὅτε αἰρεῖται βίον ἢ ψυχὴν, ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου τοῦ Περὶ ἀρχῶν βιβλίου Ἡ ψυχὴ ἀπορρέουσα τοῦ καλοῦ καὶ τῇ κακίᾳ προσκλινομένη καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐν ταύτῃ γινομένη, εἰ μὴ ὑποστρέφοι, ὑπὸ τῆς ἀνοίας ἀποκτηνοῦται καὶ ὑπὸ τῆς πονηρίας ἀποθηριοῦται. Καὶ μετ' ὀλίγα· καὶ αἰρεῖται πρὸς τὸ ἀλογωθῆναι καὶ τὸν ἔνυδρον, ἴν' οὕτως εἴπω, βίον καὶ τάχα κατὰ ἀξίαν τῆς ἐπὶ πλεῖον πτώσεως τῆς κακίας ἐνδύεται σῶμα τοιοῦδε ἢ τοιοῦδε ζώου ἀλόγου. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ὅτι ἔσται τελεία τῶν σωμάτων ἀπόθεσις Εἰ δὲ τὰ ὑποταγέντα τῷ Χριστῷ ὑποταγήσεται ἐπὶ τέλει καὶ τῷ θεῷ, πάντες ἀποθήσονται τὰ σώματα καὶ οἶμαι ὅτι τότε εἰς τὸ μὴ ὄν ἔσται ἀνάλυσις, τῆς τῶν σωμάτων φύσεως ὑποστησομένης δεύτερον, ἐὰν πάλιν λογικὰ ὑποκαταβῆ. Ἐκ τοῦ τρίτου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου περὶ τοῦ αὐτοῦ λεγομένου τοῦ θεοῦ 20 πάντα 20 γίνεσθαι 20 ἐν πᾶσιν 20, ὡσπερ οὐ δυνάμεθα κακίαν καταλιπεῖν, ὅτε θεὸς πάντα γίνεται ἐν πᾶσιν, οὐδὲ ἄλογα ζῶια, ἵνα μὴ καὶ ἐν κακίᾳ ὁ 114 θεὸς γίνηται καὶ ἐν ἀλόγοις ζώοις, ἀλλ' οὐδὲ ἄψυχα, ἵνα μὴ καὶ ἐν αὐτοῖς ὁ θεός, ὅτε πάντα γίνεται, οὕτως οὐδὲ σώματα ἄτινα τῇ ἰδίᾳ φύσει ἄψυχά εἰσιν. Ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου τοῦ Περὶ ἀρχῶν βιβλίου,

πῶς νοῦς γέγονε ψυχὴ καὶ ψυχὴ καθαρθεῖσα γίνεται νοῦς Παρὰ τὴν ἀπόπτωσιν καὶ τὴν ψύξιν τὴν ἀπὸ τοῦ ζῆν τῶι πνεύματι γέγονεν ἡ νῦν λεγομένη ψυχὴ, οὕσα καὶ δεκτικὴ τῆς ἐπανόδου τῆς ἐφ' ὅπερ ἦν ἐν ἀρχῇ, ὅπερ νομίζω λέγεσθαι ὑπὸ τοῦ προφήτου ἐν τῶι 20 ἐπίστρεψον, ψυχὴ μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου 20, ὥστε ὄλον τοῦτο εἶναι νοῦς. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου περὶ τοῦ αὐτοῦ Ὡσπερ σῶσαι ἦλθεν τὸ ἀπολωλὸς ὁ σωτήρ, ὅτε μέντοι σώζεται τὸ ἀπολωλός, οὐκέτι ἐστὶν ἀπολωλός· οὕτως ἦν σῶσαι ἦλθε ψυχὴν ὡς σῶσαι τὸ ἀπολωλός, οὐκέτι μένει ψυχὴ ἢ σωθεῖσα ψυχὴ [οὔτε τὸ ἀπολωλός ἀπολωλός]. ἔτι βασανιστέον εἰ ὡσπερ τὸ ἀπολωλός ἦν ὅτε οὐκ ἀπολώλει καὶ ἔσται ποτὲ ὅτε οὐκ ἔσται ἀπολωλός, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἦν ὅτε οὐκ ἦν ψυχὴ καὶ ἔσται ὅτε οὐκ ἔσται ψυχὴ. Ἐκ τοῦ τετάρτου λόγου Ἀνάγκη μὴ προηγουμένην τυγχάνειν τὴν τῶν σωμάτων φύσιν, ἀλλὰ ἐκ διαλειμμάτων ὑφίστασθαι διὰ τινὰ συμπτώματα γινόμενα περὶ τὰ λογικὰ δεόμενα σωμάτων, καὶ πάλιν τῆς ἐπανορθώσεως τελείως γινομένης εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀναλύεσθαι ταῦτα, ὥστε τοῦτο αἰεὶ γίνεσθαι. Ἐκ τοῦ πρώτου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου ὅτι ἔμψυχος ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες Ὅτι δὲ πρεσβυτέρα ἡ ψυχὴ τοῦ ἡλίου τῆς ἐνδέσεως αὐτοῦ τῆς εἰς τὸ σῶμα, μετὰ τὸ συλλογίσασθαι ἐκ συγκρίσεως ἀνθρώπου τῆς πρὸς αὐτὸν καὶ ἐντεῦθεν ἀπὸ τῶν γραφῶν οἶμαι ἀποδείξαι δύνασθαι. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου Κάλλιον 20 ἀναλῦσαι καὶ 20 σὺν 20 Χριστῶι εἶναι, πολλῶι 20 γὰρ 20 μᾶλλον κρεῖσσον 20. νομίζω γὰρ ὅτι λέγοι ἂν ὁ ἥλιος ὅτι κάλλιον ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῶι εἶναι· πολλῶι γὰρ μᾶλλον κρεῖσσον. καὶ ὁ μὲν Παῦλος 20 ἀλλὰ τὸ ἐπιμένειν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς 20, ὁ δὲ ἥλιος· τὸ ἐπιμένειν τῶι οὐρανίωι τούτῳ σώματι ἀναγκαιότερον διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ περὶ σελήνης καὶ τῶν λοιπῶν λεκτέον. 116 Ἐκ τοῦ τετάρτου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου ὅτι καὶ ὑπὲρ δαιμόνων δεῖ τὸν Χριστὸν σταυρωθῆναι καὶ πολλάκις τοῦτο εἰς τοὺς ἐσομένους αἰῶνας Ἀλλὰ κἂν μέχρι τοῦ πάθους τις ζητήσῃ, τολμηρὸν δόξει ποιεῖν περὶ τὸν οὐρανὸν τόπον αὐτῶι ζητῶν. ἀλλ' εἴ ἐστι πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ὅρα εἰ ὡσπερ ἐνθάδε οὐκ αἰδούμεθα σταυρούμενον ὁμολογεῖν ἐπὶ καθαιρέσει ὧν καθεῖλε διὰ τοῦ πεπονθέναι, οὕτως κάκεῖ τὸ παραπλήσιον διδόντες γίνεσθαι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἕως τῆς συντελείας τοῦ παντὸς αἰῶνος οὐ φοβηθησόμεθα. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου Τίς νοῦν ἔχων ὀρίσεται πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην ἡμέραν ἐσπέραν τε καὶ πρωίαν χωρὶς ἡλίου γεγενῆσθαι καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων; Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων καὶ πᾶσι δήλων γενομένων τῶν παρὰ Ὄριγένους εἰρημένων βλασφημιῶν προσήκει τὸν ἐπ' αὐτῶι ἀναθεματισμὸν οὕτως γίνεσθαι {2α}2 Εἴ τις λέγει ἢ ἔχει προυπάρχειν τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς οἷα πρώην νόας οὔσας καὶ ἀγίας δυνάμεις, κόρον δὲ λαβούσας τῆς θείας θεωρίας καὶ πρὸς τὸ χειρὸν τραπέισας καὶ διὰ τοῦτο ἀποψυγείσας μὲν τῆς τοῦ θεοῦ ἀγάπης, ἐντεῦθεν δὲ ψυχὰς ὀνομασθείσας καὶ τιμωρίας χάριν εἰς σώματα καταπεμφθείσας, ἀνάθεμα ἔστω. {2β}2 Εἴ τις λέγει ἢ ἔχει τὴν τοῦ κυρίου ψυχὴν προυπάρχειν καὶ ἠνωμένην γεγενῆσθαι τῶι θεῶι λόγῳ πρὸ τῆς ἐκ παρθένου σαρκώσεως τε καὶ γεννήσεως, ἀνάθεμα ἔστω. {2γ}2 Εἴ τις λέγει ἢ ἔχει πρῶτον πεπλάσθαι τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ μήτραι τῆς ἀγίας παρθένου καὶ μετὰ ταῦτα ἐνωθῆναι αὐτῶι τὸν θεὸν λόγον καὶ τὴν ψυχὴν ὡς προυπάρξασαν, ἀνάθεμα ἔστω. {2δ}2 Εἴ τις λέγει ἢ ἔχει πᾶσι τοῖς οὐρανίοις τάγμασιν ἐξομοιωθῆναι τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, γινόμενον τοῖς χερουβὶμ χερουβὶμ καὶ τοῖς σεραφὶμ σεραφὶμ καὶ πάσαις ἀπλῶς ταῖς ἄνω δυνάμεσιν ἐξομοιωθέντα, ἀνάθεμα ἔστω. {2ε}2 Εἴ τις λέγει ἢ ἔχει ἐν τῇ ἀναστάσει σφαιροειδῆ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐγείρεσθαι σώματα καὶ οὐχ ὁμολογεῖ ὀρθίους ἡμᾶς ἐγείρεσθαι, ἀνάθεμα ἔστω. {2}2 Εἴ τις λέγει <ἢ ἔχει> οὐρανὸν καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἀστέρας καὶ ὕδατα τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ἐμψύχους καὶ λογικὰς εἶναι τινὰς δυνάμεις, ἀνάθεμα ἔστω. {2ζ}2 Εἴ τις λέγει ἢ ἔχει ὅτι ὁ δεσπότης Χριστὸς ἐν τῶι μέλλοντι αἰῶνι

σταυρωθήσεται ὑπὲρ δαιμόνων, καθὰ καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων, ἀνάθεμα ἔστω. 118 {2η}2
Εἴ τις λέγει ἢ ἔχει ἢ πεπερασμένην εἶναι τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν καὶ τοσαῦτα αὐτὸν
δημιουργῆσαι ὅσων περιδράξασθαι καὶ νοεῖν ἠδύνατο, ἢ τὰ κτίσματα συναΐδια εἶναι
τῷ θεῷ, ἀνάθεμα ἔστω. {2θ}2 Εἴ τις λέγει ἢ ἔχει πρόσκαιρον εἶναι τὴν τῶν
δαιμόνων καὶ ἀσεβῶν ἀνθρώπων κόλασιν καὶ τέλος κατὰ τινα χρόνον αὐτὴν ἔξιν ἢ
γούν ἀποκατάστασιν ἔσεσθαι δαιμόνων ἢ ἀσεβῶν ἀνθρώπων, ἀνάθεμα ἔστω.
Ἀνάθεμα καὶ Ὠριγένει τῷ καὶ Ἀδαμαντίω τῷ ταῦτα ἐκθεμένω μετὰ τῶν μυσαρῶν
αὐτοῦ καὶ ἐπικαταράτων δογμάτων καὶ παντὶ προσώπῳ φρονοῦντι ταῦτα ἢ
ἐκδικοῦντι ἢ κατὰ τι παντελῶς ἐν οἰωιδήποτε χρόνῳ τούτων ἀντιποιεῖσθαι
τολμώντι.